

Bomulds-Nøglen

Arrangement: Reklamebureau LYRE A/S . Aarhus ☞ Tegninger: G. Stengade ☞ Tryk: Hanbergs Bogtrykkeri . Aarhus

Acetatræyon

(eng.: Acetate rayon — tysk: Acetatreyon).

Tekstilråmateriale, der fremstilles af bomuldsaffald (linters), som omdannes til cellulose-diacetat. Dette opløses i acetone, og opløsningen presses som fine stråler ud i varm luft. Derved fordampes den flygtige acetone, og celluloseacetatet fældes ud som fine tråde. — Foruden glansfulde tråde fremstilles også matte (f. eks. ved at fordele det hvide pulver: titandioxyd fint i acetoneopløsningen). Glansfulde kvaliteter mætteres undertiden senere ved særlige behandlinger. Fremstilles både som langfibret acetatræyon og som acetatuld afhugget i forskellige fiberlængder. Bør ikke udsættes for stærkt sollys. Alt for varme strygejern og rensemidler indeholdende acetone ødelægger acetatvarer; ca. 7 % af al rayon er acetatræyon.

Acrilan

Se orlon.

Afsletning

(eng.: desizing — tysk: Entschlichtung).

Behandling af råvaren i enzymbad efterfulgt af afkogning. — Kædesletten (se denne), der i reglen er fremstillet af stivelse, nedbrydes, således at den bliver vandopløselig og kan fjernes fra varen, hvilket er nødvendigt af hensyn til den efterfølgende farve- og blegeproces.

Aïda

Se perlejava.

Algol

(eng.: Algol — tysk: Algol).

Kypefarvestof. Se farvning.

Alizarinrød

(eng.: Alizarine old red — tysk: Alizarinalrot).

Betegnelse for tyrkiskrød (særlig sol- og vaskeægte).

Alicia

Indregistreret varemærke for blegede bomuldsvarer, der er efterbehandlet således, at de bliver hørlignende (se hørimitation).

Alpaka

(eng.: Alpaca — tysk: Alpaka).

Dels uld fra de sydamerikanske alpaka får. Dels de lærredsvævede varer, der fremstilles med bomuldsgarn i kæde og alpaka garn i skud; varen anvendes til kontorjakker og serveringskjoler. Nu bruges betegnelsen også for varer, der er fremstillet helt af alpaka uld eller af en kombination af uld og alpaka. Bruges desuden som betegnelse for kradsuld fremstillet af halvuldne klude. Endelig bruges betegnelsen fejlagtigt for en rayonvare.

Andrejning

(eng.: tying in — tysk: Andrehen).

Arbejde, der enten udføres med hånden eller med en maskine og har til formål at knytte trådene fra den nye kæde, der lægges på væv, sammen med trådene fra den netop afvævede kæde, som endnu befinder sig i væveredskaberne.

Angola

(eng.: Angola — tysk: Angola).

Engelsk varebetegnelse for et garn, der er spundet af bomuld og uld (f. eks. *Viyella* og *Gredana*).

Anilinfarver

(eng.: Aniline dyestuffs — tysk: Anilinfarbstoffe).

Almindelig fællesbetegnelse for tjærefarvestoffer. — Kemisk dog kun de farvestoffer, hvis fremstilling er baseret på anilin.

Anti-crease

(eng.: crease resistant — tysk: knitterfrei).

Se krølfri.

Apotekergarn

Dansk betegnelse for særlig kraftigt bomuldsgarn, der anvendes til ombinding af kapsler på medicinflasker.

Apparatfarvning

(eng.: machine dyeing — tysk: Apparatfärbung).

Mekanisk farvning af bomuldsgarn i fed (hanks) på farvenøgler eller på farvebomme. (Ved farvenøgle forstår man garn opviklet på et perforeret hylster. — Ved farvebom forstås parallelt opviklede tråde på en perforeret bom). Arbejdsprincippet ved apparatfarvningen er følgende: Garn i ovennævnte form anbringes på særlige materialebærere. Disse anbringes derpå i lukkede kedler, der indeholder det færdige farvebad. Farvevædsken presses ved hjælp af en centrifugalpumpe gennem materialet — skiftevis indefra og udefra.

Appretering

(eng.: stiffening — tysk: Appretieren).

Behandling af den farvede, blegede eller trykte vare med stivelse, fedtstoffer, voks alene eller i forskellige blandingsformer. — Sæmmensætningen af appreturen varierer efter det ønskede vareudseende, f. eks. fyldig, stiv eller blød.

Appretur

(eng.: finish — tysk: Appretur).

Fællesbetegnelse for de kemiske, mekaniske processer en færdigvævet vare gennemgår, før den er færdig til salg. F. eks.: appretering, imprægnering, kalandring, mangling, kradsning, krympning, dekatering. — Kan imidlertid også være betegnelse for enkeltprocessen appretering (stivning).

Appreturmidler

(eng.: finishing agent — tysk: Appreturmittel).

De midler, der anvendes til appretering — f. eks. stivelse, dextrin, lim, cellulose, talg, stearin, sulfonerede og animalske olier, plastic- og gummiopløsninger.

Arbejdsskjorter

Dansk betegnelse for kipret eller glatvævet, ternet eller stykfarvet, let kradsat stof. — Varerne skal helst være *Sanfor*-behandlede, d.v.s. krympefri.

Arbejdstøj

(eng.: working clothes — tysk: Arbeitszeug).

Varer til dette formål fremstilles hovedsagelig af bomuldsgarner i grove numre og væves som $\frac{2}{1}$ eller $\frac{3}{1}$ kiper. Dels stykfarvede varer, dels overalltwill eller nankin med farvet kæde, respektive grey eller meleret skud (se *denim*). Alle arbejdstøjsvarer bør *Sanfor*-behandles, d.v.s. gøres krympefri.

Armflor

Trikotvævet sort bånd. Den særlige binding gør varen elastisk.

Armure

(eng.: Armure — tysk: Armure).

Småmønstrede kjolestoffer vævet af kamgarn, silke eller bomuld med f. eks. bølge reps.

Army duck

(eng.: army duck — tysk: Army duck).

Let, lærredsvævet dug (7—15 oz.) fremstillet af tvundne bomuldsgarner. Anvendes til sejl, markiser og telte.

Atlask

(eng.: sateen — tysk: Atlas).

Betegnelse for blanke satiner af natursilke eller rayon, evt. med bomuldsskud. (Se satin).

Automatvæve

(eng.: automatic looms — tysk: automatische Webstühle).

Væve med automatisk kadederegulering og skudspoleskiftning, respektive skytteskiftning. — Skudspoleskiftningen foregår under vævens gang.

Badekåbefrotté

(eng.: terry cloth — tysk: Frotté).

Frottévarer, der almindeligvis fremtræder med frottéløkker på begge sider. (Se frotté).

Badekåbevelour

Bomuldsfrotté, der er opskåret på den ene side.

Badelagen

(eng.: bath towel — tysk: Badetuch).

Store frottéhåndklæder i størrelse 150-200 cm.

Bajadere

Vare med karakteristiske, kontrasterende, mangefarvede striber på tværs. Navnet er afledt af de klæder, der bæres af indiske danserinder.

Balance

Tekstilteknisk udtryk for, at en vares kæde- og skudstyrke er omtrent den samme i relation til slid.

Ballebryder

(eng.: bale breaker — tysk: Ballenbrecher).

Spinderiforbehandlingsmaskine. (Se spinning).

Barchent

(eng.: beaverteen — tysk: Barchent).

Almindelig handelsbetegnelse for en svær bomuldsvarer, der er opkradset på den ene side.

Barchentgarn

(eng.: condenser yarn — tysk: Barchentgarn).

Groft garn fremstillet af billige bomulds sorter eller bomuldsaffald.

Barkcrêpe

(tysk: Borkenkrepp).

Crêpevarer kalandret således, at varens udseende kommer til at minde om barken på et træ.

Basisk

(eng.: basic — tysk: basisch).

Kemisk betegnelse for alkalisk reaktion.

Basiske farvestoffer

(eng.: basic dye-stuffs — tysk: basische Farbstoffe).

Farvestofgruppe, der giver klare farvenuancer,

men besidder relativt dårlige ægtheder. Anvendes til farvning af uld og silke. — Til farvning af bomuld for det meste i forbindelse med en forbejdning.

Batik

(eng.: batik — tysk: Batik).

Ægte batik fremstilles ved en særlig farveteknik baseret på en forudgående immunisering af varen med voks pålagt i mønstre, d.v.s. at det ønskede mønster i varen dækkes med voks, således at kun de udækkede partier tager imod farve. Processen kan gentages, således at der opnås forskellige farveeffekter og mønstre. Karakteristisk for batik er den krakelerings-effekt, der fremkommer, idet der under farvningen opstår revner i vokslaget. — Metoden efterlignes ofte i moderne maskintrykning.

Batist

(eng.: batiste — tysk: Batist).

Lærredsvævet vare fremstillet af fine, kæmmede, eventuelt merceriserede bomulds garn. Varen har et karakteristisk letstribet udseende. Anvendes hovedsagelig til lommestørklæder og finere lingerie.

Beavertine

(eng.: beaverteen — tysk: Baumwollbiber).

Se barchent.

Bedford Cord

(eng.: Bedford cord — tysk: Bedford Cord eller Struck).

Betegnelse for en kraftig bomulds- eller uldvarer, vævet på samme måde som stribet piqué, med ribbevævede, fremhævede linier. — Effekten understreges, hvis der i kæden indlægges ekstra fyldtråde. Anvendes til møbelstof, kostumestof, ridedragter m.m. — Oprindelsesland: Amerika (New Bedford).

Beetling

(eng.: beetling — tysk: Beeteln).

Betegnelse for blank og blød finish, der opnås ved stampning af varen på såkaldte beetlingmaskiner.

Beige

(eng.: beige shade — tysk: beige).

Nuance, der svarer til farven af rå bomuld.

Bejdse

(eng.: mordant — tysk: Beize).

Farvestofkomponent, der påføres varen, umiddelbart før farvning finder sted.

Berber

(eng.: Berber — tysk: Berber).

Let, satinvævet bomuldsware. Opkaldt efter det berømte slag, i hvilket den engelske general Gordon slog berberne i kampen mod mahdien i Nordafrika.

Beuche

(eng.: caustic kier boiling — tysk: Beuche).

Afkogning af bomuldsware med kaustisk soda under tryk.

Bindepunkt

(eng.: interlacing — tysk: Bindepunkt).

Tekstilteknisk udtryk for krydsningspunktet mellem kæde- og skudtråd.

Binding

(eng.: weave — tysk: Bindung).

Tekstilteknisk betegnelse for varens vævning. (Se grundbindinger).

Bjørnetråd

Kraftig, specielt appreteret og glittet bomulds-tråd.

Blad

(eng.: reed — tysk: Blatt).

Se rit.

Bladstikker

(eng.: reed hook — tysk: Blattstecher).

Nål, der anvendes til at trække kædetråden gennem vævebladet.

Bladstriber

(eng.: reed stripes — tysk: Blattfehler).

Betegnelse for striber i varen, der er fremkommet ved, at der under vævningen er anvendt et defekt blad.

Blandingsgarn

(eng.: union yarn — tysk: Mischgarn).

Betegnelse for garner spundet af blandet fiber-materiale.

Blegaze

(eng.: diaper gauze — tysk: Windelgaze).

Åbenvævet bomuldsware, der ved en særlig blegemetode har fået forøget opugningsevne.

Blegegrad

(eng.: degree of bleaching — tysk: Bleichgrad).

Gradueringen af hvidhedsgraden som f. eks. $\frac{1}{1}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$ -bleget. Betegnelsen anvendes for blegede hørvarer og -garner.

Blegemidler

(eng.: bleaching agent — tysk: Bleichmittel).

Brintoverilte, natriumsuperoxyd, klorkalk, natriumhypoklorit, natriumperborat.

Blegetab

(eng.: loss in bleaching — tysk: Bleichverlust).

I almindelighed forstås ved blegetab det vægttab, der opstår ved fjernelse af fremmedstof: voks, naturlige farvestoffer og skaller under blegningen. Vægttabet andrager ca. 5 % ved bomuld og 10-25 % ved hør.

Blegevand

(eng.: Eau de Javelle — tysk: Bleichwasser).

Husholdningsbetegnelse for en fortyndet opløsning af natriumhypoklorit.

Blegeægte

(eng.: fast to bleaching — tysk: bleichecht).

Angivelse af hvidhedsgradens ægthed ved påvirkning af lys og luft (gulning).

Blegning

(eng.: bleaching — tysk: Bleichen).

Kemisk proces, der fjerner naturlige og kunstige urenheder i råvaren. Behandlingen opdeles i: afsletning, afkogning (beuche) og egentlig blegning. Sidstnævnte proces foretages ved hjælp af oxydationsmidler af forskellig art, f. eks. klorkalk, natriumhypoklorit og brintoverilte.

Blestout

(eng.: diaper stout — tysk: Windelstoff).

Åbenvævet bomuldsstout fremstillet af blødtspundet, groft garn. Anvendes i såvel bleget som grey.

Blusetøj

Særlig dansk betegnelse for en blå-hvid kædestribet bomulds vare med blå skudgarn.

Blødgjort vand

(eng.: softened water — tysk: enthärtetes Wasser).

Vand, i hvilket de hårdhedsdannende kalcium- og magnesium-salte er fjernet, respektive ændret til salte, der ikke danner uopløselige forbindelser med vaskeludens sæbe (kalksæbe). — Blødt vand til husholdningsvask opnås ved tilsætning af 3-5 g krystalsoda pr. ltr. vand med ca. 15 min. indvirkningstid.

Bobbin

(eng.: bobbin — tysk: Bobine).

Træspole med flange, respektive betegnelse for spoler fra forspindemaskinerne.

Bobinet

(eng.: bobbinet — tysk: Bobinet).

En art tyl (se dette).

Bogbinderlærred

(eng.: book cloth — tysk: Buchbinderleinen).

Lærredsvævet bomulds vare, specielt, stærkt appreteret.

Bolster

(eng.: inlet — tysk: Inlet).

Kædestribet (madrassbolster) eller ensfarvet vare (dynebolster) væves som $\frac{2}{1}$ kiper (nankin) eller som 5-skaftet satinbolster af middelgrove bomuldsgarner. Trådtætheden er betydelig større i kæden end i skuddet.

Bomfarvning

(eng.: warp beam dyeing — tysk: Kettbaumfärbung).

Farvning af kædegarn, der er parallelt opviklet på perforerede metalbomme (se apparatfarvning).

Bommert

(eng.: a smash caused by a shuttle trap — tysk: Nest).

Brud på kædetrådene forårsaget ved, at skytten af en eller anden grund er blevet slået ud af sin bane.

Bommes

(eng.: dimity — tysk: Finett).

Kipret bomulds-hvide vare fremstillet af blødtspundet garn og opkradset på vrangen. Anvendtes tidligere i stor udstrækning til undertøj.

Bomuld

(eng.: cotton — tysk: Baumwolle).

Hår (fibre) fra bomuldsplantens frøbølge. — Kendtes i Indien ca. 3000 år før Kristus. Karakteriseres efter oprindelsesland, fiberlængde, styrke og farve samt drejning og regelmæssighed. — Mest kendte typer er:

- 1) *amerikansk bomuld*: fiberlængde $\frac{3}{4}$ — $1\frac{1}{16}$ " — udgør hovedmængden af verdensproduktionen,
- 2) *ægyptisk bomuld*: fiberlængde $1\frac{1}{4}$ — $1\frac{7}{8}$ " — særlig glansfuld, gullig i farven (mako),
- 3) *indisk bomuld*: fiberlængde kort, indtil $\frac{3}{4}$ ",
- 4) *Peru bomuld*: særlig langfibret, kruset bomuld,
- 5) *Brazilbomuld*: fiberlængde fra $\frac{3}{4}$ — $1\frac{1}{16}$ ",
- 6) *Sea Island bomuld*: fiberlængde op til $2\frac{1}{4}$ " — fineste eksisterende bomuld — dyrkes på øerne ud for Nordamerikas sydkyst.

Bomuldstaven består af en lang, flad, båndlignende og uregelmæssig om sin længdeakse drejende celle. I midten af cellen løber på langs en kanal (lumen). Udvendig er den dækket med en fin hud (cuticula). — Kemisk er bomuld ren cellulose og modstandsdygtig overfor alkalier, men ikke overfor stærke syrer (mineral). Bomuld er det mest anvendte tekstilråstof bl. a. på grund af prisbillighed og fremragende egenskaber i vask.

Bomuldsaffald

(eng.: cotton waste — tysk: Baumwollabfall).

Dels garnaffald fra vævefabrikationen, dels linters (se disse). Garnaffald fra vævefabrikationen anvendes til twist, stoppemateriale eller

opkradses og iblandes regulær bomuld, der spindes til billige garner.

Bomuldsatlask

(eng.: cotton sateen — tysk: Baumwollatlas).

Satinvævet bomuldsstof.

Bomuldsflanel

(eng.: cotton flannel — tysk: Baumwollflanel).

Opkradset kiper- eller lærredsvævet vare. Anvendes til tekniske formål samt til beklædning, f. eks. pyjamas.

Bomuldsgarn

(eng.: cotton yarn — tysk: Baumwollgarn).

Garn fremstillet af bomuldsfibre i den såkaldte spindeproces (se denne).

Bomuldsgarnnummerering

(eng.: yarn numbering — tysk: Garnnummerierung).

Engelsk nummer angiver antallet af strenge på 840 yards, der vejer 1 lb. — Metrisk nummer angiver antal meter pr. gram.

Bomuldshandskestof

(eng.: cotton glove material — tysk: Baumwollhandschuhstoff).

Almindelig satinvævet, kraftig bomuldsvarer, opkradset på den ene side.

Bomulds Musselin

(eng.: muslinet — tysk: Baumwollmusselin).

Åben, fintrådet, lærredsvævet vare.

Bomuldsnoppe

(eng.: cotton burl — tysk: Baumwollnoppe).

Teknisk udtryk for nopper, der fremkommer i dårligt kartet garn.

Bomuldsreps

(eng.: cotton repp — tysk: Baumwollrips).

Se reps.

Bomuldsstandard

(eng.: cotton standard — tysk: Baumwolle Standard).

Officielt anerkendte standards for køb og salg af bomuld.

Bomuldstøj

(eng.: gingham — tysk: Water, Schürzenstoff, Siamose).

Lærredsvævet og kipret, ternet bomuldsvarer fremstillet af garnfarvede garner i middelgrove numre. Alsidig anvendelse: kjoler, skjorter, forklæder o.s.v.

Bouclé

(eng.: bouclé — tysk: Bouclé).

Varer, der er strikket eller vævet af såkaldte bouclégarn. Retsiden fremtræder nopret. — Bruges særlig til sportsdragter og frakker.

Bouclégarn

(eng.: bouclé yarn — tysk: Bouclégarn).

Garn med karakteristisk ru, løkket, knudet udseende. Spindes af uld, rayon, hør eller bomuld. Ofte foretages spindingen efter en særlig omspindingsteknik.

Breddeholdere

(eng.: temples — tysk: Breithalter).

Maskindel på en væv med det formål at holde varen i fuld bredde under vævningen.

Brillantine

(eng.: Brillantine — tysk: Brillantine).

Fintrådet alpakastof (se dette) — lærreds- eller kipervævet, almindeligvis med bomulds-kæde og skud af alpaka, mohair eller lustreuld. Anvendes til foer, dragter o.s.v.

Broadcloth

(eng.: broadcloth — tysk: Hemdenstoff).

Efterhånden almindelig, amerikansk betegnelse for lærredsvævet bomuldsskjortestof fremstillet af fine enkeltgarner. Oprindelig betegnelse for en silkeskjortevare, der blev vævet i bredde over de sædvanlige gængse 29" (deraf navnet). Betegnelsen anvendes desuden for kiplede popliner. Sammenlignet med almindelig poplin har varen forholdsvis flere skudtråde. Også oprindelig engelsk betegnelse for uldent klæde.

Brokadesatin

(eng.: brocade — tysk: Brokat).

Almindelig betegnelse for jacquardvævede, fintrådede, merceriserede bomuldsvarer til dynebetræk og jaketfoer.

Brudstyrke

(eng.: breaking strength — tysk: Reissfestigkeit).

Angivelse af et tekstilmateriales modstand mod bristning. Garners brudstyrke måles i gram — varers i kilogram. Målingen foretages på særlige laboratorieapparater.

Brudt kiper

(eng.: broken twill — tysk: gebrochener Köper).

Bindingsteknisk udtryk hvorved forstås, at diagonalen i varen vender.

Brystbom

(eng.: breast beam — tysk: Brustbaum).

Del af væv — nærmere betegnet den riflede stang, over hvilken det færdigvævede stof passerer, umiddelbart før det går over sandbommen og vikles op på varebommen.

Buckskin

(eng.: buckskin — tysk: Buckskin).

Svær uldklædevare. Betegnelsen bruges også for en tilsvarende kraftig bomuldsware.

Buksetøj

(eng.: trousering — tysk: Hosenstoff).

Kraftig, let opkradset, kipervævet vare frem-

stillet af tvundne kædegarn og sortblåt skudgarn.

Bygkornsdrejl

(eng.: huckaback weave — tysk: Gerstenkorn).

Drejl vævet i afledt lærredsbinding med udeladelse af bindepunkter. Anvendes fortrinsvis til håndklæder og viskestykker.

Bygning

Se beuche.

Bæk og Bølge

(eng.: crimps — amerik.: searsucker — tysk: Kräuselcrep).

Let bomuldsware med krusede striber, som fremkommer ved, at en del af kædetrådene under vævningen holdes stramt, en del slapt. Varen fremstilles også af rayon, nylon og beholder sit karakteristiske udseende efter vask.

Bælteklæde

(eng.: belting — tysk: Gürtelstoff).

Bomuldsware vævet af fine garn i lærredsbinding. Anvendes til militærformål.

Calicot

(eng.: calico — tysk: Kaliko).

Se kaliko.

Cambric

(eng.: cambric — tysk: Cambric).

Let, fintrådet, tæt, lærredsvævet vare. I almindelighed kalandres varen kraftigt på retsiden og får derved en glat, blank overflade. Anvendes til undertøj, pynteforklæder, lommestørklæder, broderi og dækketøj samt i særlig tæt indstilling til dundyner. Oprindeligt fremstillet af horgarn (kammerdug) i Frankrig i byen Cambrai (deraf navnet).

Canton flonel

(eng.: Canton flannelette — tysk: Canton Flanell).

Kraftig, kipret, på vrangen stærkt opkradset flonel. Varen er fugtighedsabsorberende og anvendes til foer og nattøj. Oprindeligt fremstillet i Canton i Kina.

Canvas

(eng.: canvas — tysk: Canevas).

Se kanevas.

Casement

(eng.: casement — tysk: Casement).

Jacquardmønstrede, lette bomuldsvarer. An-

vendes hovedsagelig til gardiner og dekora-tionsstoffer.

Celluld

(eng.: spun rayon — tysk: Zellwolle).

Se viskoserayon.

Centrifugering

(eng.: hydroextraction — tysk: Schleudern).

Behandling i centrifuge, hvorved størsteparten af vandet i vådtbehandlede tekstilmaterialer slynges af, inden den egentlige tørring finder sted.

Charmeuse

(eng.: charmeuse — tysk: Charmeuse).

Kædestrikket silke-, bomulds- eller rayonvare med mat vrang og halvblank retside. Anven-des til natkjoler og undertøj.

Chasing

(eng.: chasing — tysk: Chasing).

Speciel arbejdsgang på en kalender. Varen fø-res i flere lag ind mellem maskinens valser i modsætning til normal kalandring, hvor varen kun føres igennem i eet lag. — Den opnåede finish bliver lig mangleeffekt respektive beetle-effekt.

Checks

(eng.: checks — tysk: Checks).

Almindelig betegnelse i England for småternet, småmønstret bomuldstøj, f. eks. gingham, ha-nefjed o.s.v. I Danmark betegnelse for blusetøj (se dette).

Chenillegarn

(eng.: chenille — tysk: Chenille).

Er i virkeligheden ikke et garn, men ganske smalle stofstrimler, der indvævet i varen giver denne en vis plyseffekt.

Chevron

Fransk betegnelse for sildebensvævning.

Chiffon

(eng.: chiffon — tysk: Chiffon).

Fin, let, lærredsvævet vare fremstillet enten af

bomuld, silke eller rayon. — Varen kan være meget blød eller letstivet. Anvendes til kjoler og bluser.

Chintz

(eng.: chintz — tysk: Chintz).

Appreteret, kraftig, specielt kalandret bom-uldsware — som regel trykt i livlige og store mønstre. Som appretur anvendes voks eller stivelse. Chintz fremstillet med disse appretu-rer er ikke modstandsdygtig mod vand og tå-ler ikke vask. Der fremstilles dog chintzvarer, som tåler vask, og som appretur er da anvendt syntetiske midler (everglaze). Chintz er et hindu-ord, der betyder plettet. Varen anven-des til dekoration og møbelbetræk.

Ciba, Cibanon

(eng.: Ciba, Cibanon — tysk: Ciba, Cibanon).

Kyrefarvestof (se farvning).

Cloqué

(eng.: Blister cloth — tysk: Cloqué).

Varer med uregelmæssigt fremtrædende figu-rer. Væves som over- og undervarer med crêpe-garner i undervaren. — Undervarens crêpe-garner binder op i overvaren, og under efter-behandlingen trækker crêpegarnerne sig sam-men, hvorved crêpeeffekten fremkommer.

Clydella

(eng.: Clydella — tysk: Clydella).

Indregistreret varemærke for en engelsk flonel fremstillet af bomuld og uld.

Cochenille

(eng.: cochineal — tysk: Cochenille).

Rød tekstilfarve, der udvindes af tørrede hun-cochenille-insekter.

Cone

(eng.: cone — tysk: Konus).

Tekstilteknisk betegnelse for et krydsspolet garnnøgle.

Converts

(eng.: converts).

Kædekipret vare. Som garnmateriale anvendes

forskelligtfarvede, sammenspundne forgarner. Der opnås herved samme effekt som ved anvendelsen af totrådede garner. Anvendes til arbejdsbenklæder.

Cop

(eng.: cop — tysk: Cop).

Pap- eller træspole med opviklet garn.

Cord

(eng.: cord, haircord — tysk: Cord).

Karakteristisk for denne vare er ophøjede ribber i længderetningen. Effekten opnås gennem bindingen samt ved anvendelse af forskellige garnnumre. Anvendes til kjoletøj.

Corduroy

(eng.: corduroy — tysk: Cord).

Se korduroy.

Corkscrew

(eng.: corkscrew).

Vare med svagere stigning af kipergraden end ved normal kiper. Anvendes til officersuniformer og damekostumer.

Cotton

(eng.: cotton — tysk: Baumwolle).

Engelsk ord for bomuld.

Cotton-coat

(eng.: cotton-coat — tysk: Cotton-coat).

Imprægnerede frakker fremstillet af bomulds-poplin eller bomuldsgabardine.

Cottonin

(eng.: cottonin — tysk: Cottonin).

Kortfibret hør. Fremstilles ved behandling af hør med natronlud, hvorved enkeltfibrene frigøres. Fibrene spindes derefter til garn.

Coutil

(eng.: coutil — tysk: Coutil).

Sildebensvævet bomulds- eller bomulds-rayonvare fremstillet af garner i fine numre. Anvendes til korsetter.

Crease resistant

(eng.: crease resistant — tysk: knitterfrei).

Se krølfri.

Creighton-åbner

Spinderimaskine til rensning af råbomuld.

Crêpe

(eng.: crêpe — tysk: Crêpe).

Let vare fremstillet af silke, rayon, bomuld, uld eller blandingsgarn. Varen væves af hårdtvundne crêpegarner (Crêpe Georgette), og der kan også anvendes en særlig bindeteknik (Granité). — Ved efterfølgende kemisk behandling kan man krympe visse dele af varen, således at crêpeeffekten fremkommer (Krepon). Crêpevarer kan endvidere fremstilles ved kalandring med særligt indgraverede valser (se gauffrere).

Crêpe-Alpaka

(eng.: crêpe-alpaca — tysk: Crêpe-Alpaka).

Rayon- eller silkecrêpe behandlet således, at varen får et uldlignende udseende.

Crêpe-Canton

(eng.: crêpe-Canton — tysk: Crêpe Canton).

Kraftig crêpe med repskarakter.

Crêpe de Chine

(eng.: crêpe de Chine — tysk: Crêpe-de Chine).

Crêpe med kruset udseende. Fremstilledes oprindeligt af silkegarn, der ikke var afbastet før vævningen; som skudmateriale bruges skiftevis 2 S-spundne og 2 Z-spundne garner.

Crêpe écorce

Se barkcrêpe.

Crêpe Georgette

(eng.: crêpe georgette — tysk: Crêpe Georgette).

Let, lærredsvævet uld-, bomulds- eller silkevare. Det kreppe, krusede, matte udseende fremkommer ved anvendelse af skiftevis højre- og venstre-hårdsnoede garner.

Crêpe Marocain

(eng.: crêpe marocain — tysk: Crêpe Marocain).

Crêpe med repskarakter, der fremkommer ved anvendelse af grovere skudgarn end kædegarn.

Crêpe (Mos-)

(eng.: mossy crêpe — tysk: Moos Crêpe).

Crêpe, der væves således, at overfladen får et moslignende udseende.

Crêpe Romaine

(eng.: crêpe romaine — tysk: Crêpe Romaine).

Panamavævet georgette.

Crétonne

(eng.: crétonne — tysk: Crétonne).

Almindeligvis en stormønstrer, trykt, repslug-

nende vare med fintrådet kæde og groft skud, eventuelt kædetrykt. Bruges også som betegnelse for fintrådede dowlas.

Curtain-Nets

(eng.: curtain nets — tysk: Englische Gardinen).

Blondegardinstof, der fremstilles på særlige væve.

Cuticula

(eng.: cuticula — tysk: Cuticula).

Fin hinde, der dækker bomuldsfibre.

Dacron

(eng.: dacron — tysk: Dacron).

Kemofiber fremstillet på licens af E. I. du Pont de Nemours & Company, Inc., U.S.A., dels som silke, dels som uld. Et tilsvarende engelsk produkt benævnes terylene. De væsentligste egenskaber er: krympefrihed og gode ægtheder mod krøl både i våd og tør tilstand. Anvendes til slips og lettere herrebeklædning.

Damask

(eng.: damask — tysk: Damast).

Karakteristisk for damaskvarer er de store figurmønstres — ofte i hele varebredden kontrasterende — refleksvirkning fra lys til mørk. Virkningen fremkaldes ved den særegne vævetechnik: kædesatin på baggrund af skudsatin. — Som regel anvendes de bedste hør-, bomulds-, rayon- eller silkegarner til varen. Anvendes til dækketøj, servietter, dekorationsstof og møbelstof. Byen Damaskus, der var centrum for handelen med disse varer i gamle dage, har givet varen navn.

Dekatering

(eng.: decatizing, shrinking — tysk: Dekatieren).

Dampningsproces, der har til formål at krympe uldvarer og fjerne presglansen før forarbejdningen.

Delamare

(eng.: delamare — tysk: Delamare).

Egentlig navnet på en fransk dessinator. Bruges efterhånden som betegnelse for stormønstrede skaftvarer i crêpebindinger.

Denim

(eng.: denim — tysk: Denim).

Kipret bomuldsvare fremstillet af farvet kæde- og hvidt eller meleret skudgarn. Kraftige kvaliteter er meget brugt til overalls og andet arbejdstøj. Lettere kvaliteter i blød finish anvendes f. eks. til legedragter og dame-slacks.

Diagonalvævning

(eng.: diagonal weave — tysk: Diagonalbindung).

Se kiper.

Diastafor

(eng.: diastafor — tysk: Diastafor).

Afsletningsmiddel fremstillet på basis af malt.

Dimity

(eng.: dimity — tysk: Dimity).

Sildebensvævet, bleget bomuldsvare til nattrøjer.

D. I. N.

(eng.: German Industrial Standards —
tysk: Deutsche Industrie Norm).

Forkortelse for Tysk Tekstilindustrinorm.

Direkte farver

(eng.: direct dyestuffs — tysk: Direktfarbstoff).

Farvestof til bomuld. Se farvning.

Dobbeltkipper

(eng.: $\frac{2}{2}$ twill — tysk: Doppel Köper).

Væveteknisk udtryk for f. eks. $\frac{2}{2}$ eller $\frac{3}{3}$ kiper. Begge varesider bliver ens i denne binding.

Dobbeltvævede varer

(eng.: double cloth — tysk: Doppelgewebe).

Varer, der væves med to lag kædetråde og et lag skudtråde, respektive et lag kædetråde og to lag skudtråde, eller to lag af både kæde- og skudtråde. Lagene sammenbindes ved en speciel bindeteknik.

Domestic

(eng.: domestic).

Ved domestic forstås her i landet: lærredsvævet bomuldsstof af forskellig art, hovedsagelig varer, der anvendes til foer. I England og U.S.A. bruges betegnelsen for almindelige forbrugervarer.

Dowlas

(eng.: dowlas, sheeting — tysk: Dowlas).

Kraftig, lærredsvævet bomuldsvarer. Anvendes til lagner, skjorter o.s.v.

Drejerbinding

(eng.: leno weave — tysk: Dreherbindung).

Særlig bindingsteknik med to kædetrådssystemer: grundkæde og drejerkæde. Ved hjælp af et drejeredskab bringes drejerkæden til at slynge sig om grundkæden. — Meget anvendt til gardinstoffer.

Drejl

(eng.: towelling, drill — tysk: Handtuchdrell).

Betegnelse for en vare, der anvendes til håndklæder og viskestykker fremstillet i f. eks. dobbeltkipper eller brede sildebensstriber.

Drilling

(eng.: drill — tysk: Drell).

Stærk $\frac{2}{1}$ og $\frac{3}{1}$ kipret bomuldsvarer. Anvendes til arbejdsuniformer og arbejdstøj.

Driver

(eng.: picker — tysk: Picker).

Den del på en maskinvæv, der driver skytten gennem faget.

D. T. U.

Forkortelse for A/S Dansk Textil Udstyr (datterselskab af A/S Grenaa Dampvæveri). Fremstiller bl. a. de kendte Rose-fabrikater.

Dublere

(eng.: folding — tysk: doppeln).

Teknisk udtryk for at lægge, respektive tvinde to tråde sammen.

Duck

(eng.: duck).

Se army duck.

Duge

(eng.: table cloth — tysk: Tischtuch).

Varer vævet i kiper- eller satinbinding på skaftjacquard-damask væve.

1. *bomuldsdug* fremstilles fortrinsvis af kæmede enkelt- eller dublerede garner i kæde og skud i forskellige kvaliteter — lige fra helt tynde til meget svære varer. Efterbehandles som regel således, at der gives varen en hørlignende finish, f. eks. ved stykmercerisering, speciel appretur (linenisering) samt kalandring og mangling. Bomuldsdug foretrækkes frem for andre duger af restaurationer, sygehuse og offentlige institutioner på grund af disse duges holdbarhed i maskinvask.
2. *halvlinnede duger* fremstilles som regel af bomulds-kæde- og hørsjudgarn. Anvendelsen af bomuld og hør frembringer en egen kontrast i mønstrene. Sådanne duger bør i vask behandles som ren hør (der ikke tåler kogning), men vaskes ofte fejlagtigt som bomuld.
3. *bellinnede duger* fremstilles af hør i både kæde og skud. Disse kvaliteter har en smukkere, permanent glans end bomulds- og

halvlinnede varer, og for så vidt større styrke, såfremt vasken udføres forskriftsmæssigt.

Førstnævnte to kategorier væves som regel i drejlsmønstre og sribede og ternede dessiner. Sidstnævnte som regel i jacquard- og damaskmønstre.

Duge fremstilles desuden helt af rayon eller rayon i kombination med bomuld, f. eks. bomulds-kæde og rayonskud.

Duncambric

Se dunlærred.

Dungaree

(eng.: dungaree — tysk: Dungaree).

Engelsk-amerikansk betegnelse for en overalls-vare vævet af grove garner. Oprindeligt blev varen brugt til sømandsarbejdstøj.

Dunkøper

(eng.: down proof twill — tysk: Inlet).

Betegnelse for en duntæt vare i nankinbinding $\frac{2}{1}$ eller $\frac{1}{2}$. — Varen er meget tæt indstillet og vævet af fine garner.

Dunlærred

(eng.: waxed cambric — tysk: Daunen-batist).

Lærredsvævet, merceriseret, duntæt vare fremstillet af fine totrådede garner. Stærkt kalandret og ofte voksbehandlet på vrangen.

Dunsatin

(eng.: downproof satin — tysk: Daunensatin).

Fintrådet, duntæt vare i satin, kalandret, respektive beetlet eller manglet.

Duplextryk

(eng.: duplex printing — tysk: Doppeldruck).

Betegnelse for en trykvare med mønster på både ret og vrang.

Du Pont

Stort amerikansk firma, der bl. a. fremstiller farvestoffer og syntetiske spindestoffer, f. eks. nylon og dacron.

Duvetine

(eng.: duvetine — tysk: Duvetine).

Kiper- eller satinvævet bomulds-vare, der er opkradset på retten og filtet samt skåret på en måde, der minder om fløj, således at vævningen omtrent dækkes. Den særlige filtning kaldes »suède«. — Varen anvendes som ruskindsimitation til drengebukser, lumber-jackets m.v. og betegnes også som imiteret ruskind eller vaskefløj.

Dynebetræk

Fremstilles af bredstribede bomuldstøjer eller sirts — kaldes også wienerlærred.

Dynebolster

(eng.: inlet — tysk: Inlet, Bettbarchent).

Relativt kraftig satin- eller nankinvævet, fjer-tæt bomulds-vare. Fremstilles i sribet til underdyner og i ensfarvet til overdyner.

Dynel

(eng.: dynel — tysk: Dynel).

Kemofiber (stabelfiber) fremstillet af Union Carbon and Carbide Corp. Dynel har stort set samme egenskaber som orlon, men afviger fra denne ved et noget lavere blødgøringspunkt, hvorfor der skal udvises større forsigtighed ved varm presning.

Dynesatin

(eng.: satin stripes, bed linen — tysk: Streifensatin, Bettleinen).

Bleget, vekselvis kæde- og skudsatin eller jacquardvævet bomulds-vare.

Effektgarn

(eng.: fancy yarn — tysk: Effektgarn).

Garner med et fra normale garner stærkt afvigende, karakteristisk udseende. Udseendet er

afhængigt af fremstillingsmetoden, d.v.s. spin-demetoden. Eksempler på effektgarner er frotté, flammé, chenille, mouliné og jaspé garner.

Efterbehandling

(eng.: aftertreatment, finishing —
tysk: Nachbehandlung, Appretur).

I almindelighed forstås herved den behandling, en råvare, respektive en afvævet vare gennemgår, inden den kommer på markedet: f. eks. blegning, appretering, farvning, kalandring. (Se finish).

Egalisering

(eng.: levelling, stentering — tysk: Egalisieren).

Herved forstås dels en opretning af varen i efterbehandlingsprocessen, hvorved skud- og kæde-tråde rettes op til at gå vinkelret på hinanden, samt justering af varebredden. Endvidere forstås anvendelse af kemiske hjælpemidler under farvningen for at få denne så jævn som mulig.

Egrenering

(eng.: ginning — tysk: Egrainieren).

Herved forstås det rensningsarbejde, der foretages for at skille bomuldsfrøkapslernes hår (fibre) fra selve frøet. Dette arbejde foretages på dyrkningsstedet.

Eisengarn

(eng.: glacé thread — tysk: Eisengarn).

Hårdttvundet, specielt imprægneret bomulds-garn med meget stor styrke og glans. — Ogsaa frakkeærmefoer fremstilles af eisengarn (eng.: glissade — tysk: Eisengarnfutter).

Embossing

(eng.: embossing — tysk: Gauffrieren).

Se gauffrere.

Enzym

(eng.: enzyme — tysk: Enzym).

Biologiske præparater, der anvendes i afsletningsprocessen.

Épinglé

(eng.: épinglé, uncut moquette — tysk: Épinglé).

Betegnelse for uopskåret meccaplys.

Etamine

(eng.: etamine — tysk: Etamin).

Lærredsvævet vare fremstillet af hårdttvundne bomulds kæde- og skudtråde. Anvendes til gardiner og stof til broderi.

Everglaze

(eng.: everglaze — tysk: Everglaze).

Indregistreret varemærke for varer, som er behandlet efter metoder og forskrifter, gennemprøvet, patenteret og kontrolleret af det amerikanske firma Joseph Bancroft & Son. Varen bliver behandlet med en særlig plastic og underkastes mekaniske behandlinger som f. eks. kalandring (gauffrering), hvorved opnås en vaskægte effekt, glans eller prægede mønstre. De væsentligste egenskaber ved everglaze-behandlede varer er følgende: krympefrihed, krølfrihed, farveægt, modstandsdygtighed overfor pletter og snavs. Varerne tåler kemisk rensning. Gauffrerede everglaze-varer, d.v.s. reliefmønstre, må ikke stryges efter vask.

Everlasting

(eng.: everlasting — tysk: Lasting).

Tæt skudsatinvare fremstillet af fine, som regel tvundne garner. Varen er merceriseret, bleget eller farvet og stærkt kalandret. Anvendes til kitter og benklæder.

Fadeometer

(eng.: fadeometer).

Laboratorieapparat, der anvendes til måling af en farvet vares lysægt.

Fag (Væve-)

(eng.: shed — tysk: Fach).

Teknisk betegnelse for det mellemrum, der dannes mellem kæde- og skudtråde, når kæde-

trådene hæves og sænkes af redskaberne, således at skytten med skudgarnet kan passere gennem kædetrådene.

Fald

(eng.: drape — tysk: Fall).

Almindeligt udtryk, der anvendes for at betegne, hvorledes et stykke stof »falder«, når det hænges op eller draperes.

Faldskærmstof

(eng.: parachute material — tysk: Fallschirmstoff).

Fin, tæt, lærredsvævet stof, der anvendes til fremstilling af balloner, faldskærme o. l. Stof-fet er i almindelighed påvulkaniseret gummi for at blive absolut lufttæt.

Fantasi-garn

(eng.: fancy yarn — tysk: Effektgarn).

Se effektgarn.

Farvebad, -flotte

(eng.: dyebath — tysk: Farbflotte).

Farvestofvædske eller -bad, hvori garn og varer farves.

Farvebom

(eng.: dyeing beam — tysk: Färbbaum).

Se apparatfarvning.

Farvenøgle

(eng.: dye-cone — tysk: Färbekonus).

Se apparatfarvning.

Farvning

(eng.: dyeing — tysk: Färbung).

Proces, i hvilken et råmateriale farves med enten naturlige eller syntetiske farvestoffer. Farvestoffernes ægtheder er meget forskellige ved påvirkning af lys, luft, vask, sved, alkali og syre, og inddeles derfor i grupper efter ægthedsgrad, karakteriseret efter internationale normer, f. eks.

Lysægthed:

- 1: ringe
- 2: nogenlunde

3: tilstrækkelig

4: god

7: meget god

8: fremragende

Øvrige ægtheder:

1: ringe

2: nogenlunde

3: god

4: meget god

5: fremragende

Farvemetoderne varierer, eftersom fibermaterialet er af vegetabilsk eller animalsk art. For bomuldens vedkommende kommer følgende metoder i betragtning:

1. direkte farvning (direct dyeing — direkte Färbung):

Som betegnelsen »direkte« angiver, opsuges farvestofferne direkte af materialet. Nuancerne er som regel klare, men besidder relativt ringe ægthed med undtagelse af visse modificerede farver. — Ægthederne kan forbedres noget ved efterbehandling med metallsalte. Som gennemsnitsægthed for denne farvestofgruppe ligger lysægtheden på ca. 3 og vaskeægtheden mellem normerne 2 og 3.

2. svovlfarvning (sulphur dyeing — Schwefelfärbung):

Svovlfarver opsuges ikke direkte af fibre, men farven skal først opløses ved hjælp af svovlnatrium. Denne farvning giver temmelig matte nuancer, men brugbare ægtheder. Lysægtheden for denne gruppe ligger i gennemsnit på 5 og vaskeægtheden på ca. 4.

3. kypefarvning (vat dyeing — Küpenfärbung — Indanthren):

Kypefarverne har fået navn efter den måde, hvorpå de opløses, nemlig i en såkaldt kype (kar). Farvestofferne foreligger i uopløselig form og gøres opløselige, således at de kan opsuges af varen ved reduktion med hydrosulfit i alkalisk bad. — Denne farvning giver klare og meget ægte nuancer. Lysægthed: 7-8, vaskeægthed: 5.

4. naphtholfarvning (Naphthol dyeing — Naphtholfärbung):

Denne farvemethode er baseret på en forbejdsning af materialet med den såkaldte naphthol og efterfølgende udfarvning med den til naphtholen svarende base. Farverne giver meget klare nuancer (særlig rød) og er i besiddelse af gode ægtheder. Lysægthed: 6-7, vaskeægthed: 5.

Der skelnes mellem garnfarvning og stykfarvning. Garner farves på farveapparater (se apparatfarvning). — Stykfarvning foretages i såkaldte jiggers (se disse), resp. haspelkufer.

Feudel

Svær, kipret bomuldsflonel vævet af hårdtspundet kædegarn og groft skudgarn. Anvendes til gulv- og karklude.

Filmtryk

(eng.: screen printing — tysk: Filmdruck).

Se trykning.

Filt

(eng.: felt — tysk: Filz).

Herved forstås i almindelighed en uldvare. Er der tale om filt fremstillet af bomuld, menes som regel en svær flonelsvare, f. eks. strygefilt.

Finishing

(eng.: finishing — tysk: Nachbehandlung).

Se efterbehandling.

Flammégarn

(eng.: slub yarn — tysk: Flammgarn).

Se effektgarn.

Flergradet kiper

(eng.: combination twill — tysk: mehrgrat Köper).

Bindingsteknisk udtryk for varer, med flere slags diagonaler af uens bredde og afstand.

Floconné

(eng.: nap cloth — tysk: Floconné).

Opkradset, vævet eller strikket uld- eller bomuldsvare. Anvendes til morgenkjoler.

Flonel

(eng.: flannelette — tysk: Flanell).

Bomuldsvare, der er opkradset enten på retsiden eller på både ret- og vrangside. Varen er vævet enten i lærreds- eller kiperbinding. Anvendes f. eks. til bleer, svøb, tæpper, skjorter, pyjamas og foer. Det engelske »flannel« bruges til at betegne en helulden flonel.

Florgarn

(eng.: gassed cotton yarn — tysk: Florgarn).

Svedne, fine, tvundne bomuldsgarner, der anvendes bl. a. til damestrømper.

Florgaze

Se gaze.

Flosspiqué

(eng.: figured piqué — tysk: gemusterte Piquégewebe).

Mønstervævet 2-lags bomulds hvidevare med fyldskud og stepkæde, eller almindelig fantasi- kiperbinding. Anvendes til babyudstyr.

Flotte

(eng.: dye bath — tysk: Flotte).

Se farvebad.

Flottering

(eng.: float — tysk: Flottierung).

Bindingsteknisk betegnelse, der angiver, at trådene i en vare ligger løse over et vist antal tværtråde. I en satinware flotterer trådene over fire eller flere tværgående tråde.

Fløj

(eng.: velvet, velveteen — tysk: Samt).

Kategorien fløj omfatter mange forskellige varer. Principielt skelner man mellem kæde- og skudfløjler. I fløjler anvendes flottering. De flotterende tråde opskræres efter vævningen. Typiske skudfløjler er f. eks. Manchester-fløj og jernbanefløj. — Kædefløjler forekommer sjældent i bomuld, hovedsagelig i uld og silke. En sådan vare væves således, at der indføres metalstænger (de såkaldte ruter), som ved udtrækningen skærer de ovenover liggende kæde- tråde over.

Foerstoffer

(eng.: linings — tysk: Futterstoffen).

Fællesbetegnelse for alle varer, der anvendes til foer.

Foulard

(eng.: foulard — tysk: Foulard).

Herved forstås i almindelighed en let, trykt silkevare, som bruges til slips, kimonoer o.s.v. Endvidere bruges udtrykket for en vare, der er fremstillet af fine, merceriserede bomulds-garner. Foulard er ligeledes betegnelse for en særlig farvemaskine.

Fransk sirts

Se kaliko.

Frotté

(eng.: terry towelling, Turkish towelling — tysk: Frotté).

Betegnelse for speciel væveteknik. Under vævningen anvendes 2 sæt kædetråde, men kun eet sæt skudtråde. Det ene sæt kædetråde holdes stramt, medens det andet sæt holdes løst, og det er dette, der danner de såkaldte frottéløkker. Løkkerne kan være både een- og beggesidet. Frottéstoffer udmærker sig ved at være stærkt vandsugende og anvendes derfor først og fremmest til håndklæder.

Fugtighed (tekstil)

(eng.: moisture contents — tysk: Feuchtigkeit).

For vandindholdet i tekstiler er fastsat visse internationale normer. Den tilladte fugtighed i bomuld udtrykt i procent af tørvægten er 8¹/₂.

Gåseøje

Dansk betegnelse for en binding, der er afledt af lærredsbinding, idet der på visse steder er undladt bindepunkter. Bindingen benyttes særlig til håndklæder.

Gabardine

(eng.: gabardine — tysk: Gabardine).

Tætvævet, fintrådet, kipret vare fremstillet af uld, bomuld eller rayon. — Kendetegnes ved den udprægede, stejle diagonallinie og cirka dobbelt så mange kæde- som skudtråde. — Bomulds-gabardine anvendes til cotton coats, dragter, benklæder o.s.v.

Galatea

(eng.: galatea — tysk: Galatea).

Engelsk og amerikansk betegnelse for en kraftig, kipervævet, trykt bomulds-vare. Bruges til børnesømandsdragter og legedragter. Navnet refererer til havnymfen Galatea.

Garn

(eng.: yarn — tysk: Garn).

Fællesbetegnelse for spundne fibre.

Garnfarvning

(eng.: yarn dyeing — tysk: Garnfärbung).

Se farvning.

Garnfremstilling

Se spinding.

Garnnumre

(eng.: counts — tysk: Garnnummer).

Se nummerering.

Gassere

(eng.: to gass, to singe — tysk: gasieren).

Se svidning.

Gaufrere

(eng.: embossing — tysk: gauffrieren).

Behandling af bomuldsvarer på kalandre med specielt korresponderende indgraverede valser. Det mønster, der ved behandlingen trykkes i varen, er i almindelighed ikke modstandsdygtigt mod vask. Kun i de tilfælde, hvor varen er behandlet med kunstharpiks, er finishen permanent.

G. D.

Forkortelse for A/S Grenaa Dampvæveri.

Genuacord

(eng.: Genoa cord — tysk: Genoakord).

Lignende vare som korduroy.

Georgette

(eng.: georgette — tysk: Georgette).

Lærredsvævet vare fremstillet af fine ægyptiske bomulds crêpegarner. De anvendte garner er dublerede og venstre- og højresnoede. Georgette var oprindeligt en natursilkevare, men væves nu også af uld og rayon.

Gin

(eng.: gin).

Engelsk betegnelse for egreneringsmaskine.

Gingham

(eng.: gingham — tysk: Gingham).

Se bomuldstøj.

Glacering

(eng.: glazing — tysk: Glacieren).

Tekstilteknisk betegnelse for efterbehandling af garn og stykvarer, der specielt appreteres og kalandres, respektive poleres.

Glatvævning

(eng.: plain weave — tysk: Leinwandbindung).

Se lærredsbinding.

Gloria

(eng.: Gloria — tysk: Gloria).

Let, kipret vare med silkekæde og bomulds-skud. Bruges til paraplyer.

Grandella

(eng.: grandelle — tysk: Grandrelle).

Garn tvundet af forskelligtfarvede garner. Betegnelsen bruges også for satinvævede bomuldsvarer, hvor sådanne garner anvendt i kæden giver en flerfarvet effekt.

Granitè

(eng.: oatmeal weave — tysk: Granitgewebe).

Bomulds- eller rayon crêpevarer med kornet, kreppt overflade. Betegnelsen bruges desuden for en ulden vare med et lignende udseende.

GREDANA-bomuld

G. D. mærkevare fremstillet af 100 pct. ren, speciel, langfibret bomuld med stor slid- og brudstyrke. Varen er SANFOR-behandlet og garanteret krympefri $\pm 1\%$, merceriseret og garanteret appreturfri, hvilket vil sige, at stoffet ikke forandrer karakter i vask. Til farvningen er anvendt de bedste lys- og vaskeægte farver. Varen er egenskabsdeklareret og underkastet stikprøvekontrol af Statens Husholdningsråd og Statsprøveanstalten. — Anvendes til kjoler, børnetøj, forklæder m. m.

GREDANA-kadet

G.D. mærkevare med samme egenskaber som GREDANA-bomuld.

GREDANA-poplin

G.D. mærkevare fremstillet af 100 % ægyptisk bomuld af fine, tvundne specialgarner. Varen er garanteret krympefri, idet stoffet er efterbehandlet på det amerikanske SANFOR-anlæg, internationalt kontrolleret mod krympning og udvidelse. Stoffet er merceriseret og garanteret appreturfrit. De anvendte farver er lys- og vaskeægte. Stikprøvekontrol foretages af Statens Husholdningsråd og Statsprøveanstalten. Varen er i lighed med øvrige GREDANA-kvaliteter egenskabsdeklareret.

GREDANA-taft

G. D. mærkevare fremstillet af 100 pct. ren ægyptisk bomuld af fine, tvundne specialgarner. Taftkarakteren er opnået gennem den meget tætte vævning. Varen er garanteret krym-

pefri, idet stoffet er efterbehandlet på det amerikanske SANFOR-anlæg, internationalt kontrolleret mod krympning og udvidelse. — Stoffet er merceriseret og garanteret appreturfrit. De anvendte farver er lys- og vaskeægte. Stikprøvekontrol foretages af Statens Husholdningsråd og Statsprøveanstalten. Varen er i lighed med øvrige GREDNA-kvaliteter egenskabsdeklareret.

GREDNA-vaskeuld

G. D. mærkevare fremstillet af 50 pct. ren uld og 50 pct. bomuld i både kæde og skud. Varen forener uldens varmende egenskaber med bomuldens slidstyrke. Garanteret krympefri indtil $\pm 1\%$, idet varen er SANFOR-behandlet. Garanteret appreturfri. Til farvningen er anvendt de bedste lys- og vaskeægte farver. — Gredana-vaskeuld er til stadighed kvalitetskontrolleret og med hensyn til råvarens blandingsforhold, krympefrihed, appreturfrihed, lys- og vaskeægthed underkastet stikprøvekontrol af Statens Husholdningsråd og Statsprøveanstalten. Fremstilles i mange klassiske mønstre, gennemvævet i rige, rene farver. Anvendes til kjoler, børnetøj, skjorter m. m.

Grège

(eng.: grège — tysk: Grège).

Handelsbetegnelse for afhaspet natursilke, der ikke har gennemgået nogen efterbehandling.

Grenadine

(eng.: grenadine — tysk: Grenadine).

Bomuldsgrenadine er meget lig en kraftig etamine.

Greyvare

(eng.: grey cloth — tysk: Stuhlware).

Ubehandlede og ufarvede bomuldsvarer direkte fra væv.

Griff

(eng.: handle — tysk: Griff).

Udtryk for, hvorledes en vare »falder« og »føles«, d.v.s., om den er stiv, blød, glat, ru, elastisk o.s.v.

Grundbindinger

Grundbindingerne er: 1) lærred (se dette).
2) kiper (se dette):
3) satin (se dette).

Alle andre bindinger er afledt deraf.

Gulvklude

(eng.: scouring cloth — tysk: Scheuerlappen).

Vare fremstillet af hårdsnoede kædegarn og blødt, groft skudgarn. Skudgarnerne er som regel fremstillet af affaldsbomuld.

Håndklæder

(eng.: towels — tysk: Handtücher).

Håndklæder væves dels af bomuld, dels af hør, respektive halvt hør og halvt bomuld. I sidste tilfælde er kædegarnet af bomuld og skudgarnet af hør. De mest anvendte bindinger er drejlsbinding, sildebensbinding, bygkorn, vafel samt frotté.

Håndspundne garner

(eng.: hand spun yarns — tysk: Handgespinst).

Garner spundet med hånden. Sammenlignet

med maskinspundne garner er de håndspundne som regel mere ujævne.

Håndtryk

(eng.: block printing — tysk: Handdruck).

Se trykning.

Håndvævestol

(eng.: hand loom — tysk: Handstuhl).

Væv, på hvilken skafterne betjenes med foden eller hånden, og hvor skytten føres gennem

faget ved håndkraft. Håndvæven kan føres tilbage til 6000 år før vor tidsregning. Med maskinvæve og automatvæve er teknikken udvidet med årene, men selve vævningen bygger stadig på det urgamle princip.

Håndvævede varer

(eng.: hand woven fabrics — tysk: Handgewebe).

Omfatter varer vævet på håndvæve. Som regel er sådanne varer mere fantasirige og individuelt prægede end maskinvævede varer, hvad angår mønstre og farvesammensætninger.

Hårdt vand

(eng.: hard water — tysk: hartes Wasser).

Se under blødgjort vand.

Haircord

(eng.: haircord — tysk: Haircord).

Lærredsvævet vare, hvori der skiftevis er indvævet sværere eller dobbelte garner, som giver en fin nålestribet effekt i kæderetningen. Haircords forekommer i ensfarvet, hvidt eller påtrykt og anvendes til sommerkjoler, børnetøj, pyjamas og stranddragter. Bedst kendte haircord er den engelske Tobralco. (Se også cord).

Halvlinned

(eng.: half-holland, union cloth — tysk: Halbleinen).

Varer, der er fremstillet af halvt bomuld og halvt hør, d.v.s. at der er anvendt enten hør eller bomuld i henholdsvis kæde og skud.

Halvuld

(eng.: half-wool — tysk: Halbwolle).

Vare, der er vævet med bomulds kædegarn og uldskudgarn. — Varer fremstillet af sammen-spundne uld- og bomuldsgarner betegnes derimod vaskeuld. — Sidstnævnte har betydelig større slidstyrke end halvuldne varer.

Hamp

(eng.: hemp — tysk: Hanf).

Ligner hør. Hampetaverne er grovere end hør-taver og indeholder mere træstof (lignin). Fibrene har større styrke end hørfibre. Spindes til grove garner og anvendes hovedsagelig til

grovvarer som presenningdug, sejldug, gjorde og rebslagerartikler. Vigtigste produktionslande: Rusland, Italien, Tyskland, Ungarn, Jugoslavien.

Hampeblår kan anvendes til meget grove garner, men bruges hovedsagelig som stoppe-materiale.

Hampe-cottonin fremstilles som hørcottonin, men anvendes ikke meget.

Hanefjed

(eng.: hound's tooth check — tysk: Pepita, Vichy).

Betegnelse for et farveeffektmønster i $\frac{2}{2}$ kiper. Væves som regel ved at lade 4 kædetråde af een farve veksle med 4 af en anden farve. Skuddet veksler ligesom kæden, men skal falde ind i bindingen på en ganske bestemt måde.

Hank

(eng.: hank — tysk: Strang).

Garnfed, der har en længde af 840 yards = 768 m. Den engelske bomulds-garnsnummere-ring er baseret på denne længde.

Haspelkufe

(eng.: hank dyeing machine — tysk: Haspelkufe).

Stykfarvemaskine, hvori varerne farves i rebform, d.v.s. ikke-udbredt stand. Maskinen anvendes fortrinsvis til farvning af lettere varer, der ikke tåler at strækkes eller spændes under behandlingen.

Herringbone

(eng.: herringbone twill — tysk: Fischgratköper).

Se sildebenskipper.

Hollands

(eng.: hollands — tysk: Hollands).

Fintrådet, bleget lærredsvævet vare. Oprindeligt brugtes betegnelsen kun om lærredsvævede hørvarer, men nu bruges den også for bomulds-varer.

Homespun

(eng.: homespun).

Almindeligvis betegnelse for primitivt fremstillede varer.

Honeycomb

Se vaffelbinding.

Huckaback

Se bygkornsdrejl.

Hvidevarer

(eng.: bleached goods — tysk: Bleichwaren).

Fællesbetegnelse for blegede varer, der tåler kogning. Man skelner mellem hvidevarer til beklædning og til sengeudstyr.

Hygroskopisk

(eng.: hygroscopic — tysk: hygroskopisch).

Betegnelse for en fibers evne til at opsuge fugtighed. Alle fibre har denne egenskab, men i varierende grad. Uld opsuger større procent fugt end de øvrige fibre uden at føles klam.

Hæklegarn

(eng.: crocheting yarn — tysk: Häkelgarn).

Fine, tvundne, merc. bomuldsgarner.

Højregradet

Diagonalerne i en kipret vare kaldes gorer eller grader. — Såfremt graden går fra venstre mod højre, tales der om højregradet. Går graden fra højre mod venstre, betegnes dette venstregradet. F. eks. er sildeben en kombination af højre- og venstregradet binding.

Iltning (oxydering)

(eng.: oxydation — tysk: Oxydierung).

Behandlinger, der foretages i forbindelse med blegning og farvning med de såkaldte oxydationsmidler. (Se blegning).

Imitatgarn

(eng.: imitate yarn — tysk: Imitatgarn).

Groft garn spundet af korte bomuldsfibre, respektive affaldsgarn. Garnets udseende er som oftest kruset eller udlignende.

Højresnoet og venstresnoet

(eng.: twist-way, weft-way — tysk: Rechts- und Linksdrehung).

Garner kan være enten højresnoede, hvilket betegnes med »z« — eller venstresnoede, der betegnes med »s«. — Anvendes forskelligt snoede garner i en vare, opnås lyseffekt eller smukt fremhævede grader.

Hør

(eng.: flax — tysk: Flachs).

Tekstilråmateriale. Basttaverne er grålige og brunlige — op til ca. 100 cm i længde — og opbygget af sammenklistrede enkelttaver. Vigtigste produktionslande: Rusland, England, Irland, Tyskland, Frankrig og Belgien. — Hørvarer er glatte og glansfulde med ujævnt fortykkede tråde. Føles kølige, opsuger let vand, tørrer hurtigt, fnugger ikke. Skarpe vaskemidler og kogning nedsætter holdbarheden.

Hørblår

Affaldsfibre fra hør. Spindes til grove garner.

Hørimitation

Bomuldsvare, der er behandlet med kobberoxydammoniak alene eller i forbindelse med cellulose. (Se alicia).

Høstbinderdug

Kraftig, lærredsvævet vare fremstillet af tvundne kæde- og skudgarner. Anvendes til sejl på høstbindemaskiner.

Immunisering

(eng.: immunizing — tysk: Immunisieren).

Behandling af garn, således at fibre ikke tager mod farve.

Imprimé

(Fransk = påtrykt). Bruges ofte som fællesbetegnelse for trykte varer.

Imprægnering (beklædning)

(eng.: proofing — tysk: Imprägnierung).

Behandling af beklædningsstoffer med vand-

skyende midler, således at stoffet stadig bevarer sin porøsitet. Regnfrakkestof og cotton-coat-stof skal være imprægneret. I almindelighed forsvinder imprægneringen i vask. Vaskeægte imprægneringer er f. eks. Velan og Persistol.

Indanthren

(eng.: Indanthren — tysk: Indanthren).

Lys- og vaskeægte kypefarvestof. Se farvning. (Forkortes som I-ægte).

India Print

(eng.: India print — tysk: India Print).

Bomulds Musseliner trykt i orientalske mønstre og farver. Ægte India Print er håndtrykte varer.

Indigo

(eng.: indigo — tysk: Indigo).

Ældste blå kypefarvestof. Tidligere udvundet af indigoplanten. Fremstilles nu syntetisk. Grundet på farvestoffets dårlige gnidægtighed anvendes det nu sjældnere.

Indigosol farvestoffer

(eng.: Indigosol dyes — Tysk: Indigosol Farbstoffe).

Modificeret kypefarvestof. Samme ægted som Indanthren.

Indisk bomuld

(eng.: Indian cotton — tysk: Indische Baumwolle).

Se bomuld.

Indisk mol

Tynd, fintrådet, lærredsvævet, merceriseret vare. Anvendes bl. a. til stuepigekapper.

Indlægsstoffer

Betegnelse for alle foervarer, der lægges mel-

lem hovedstoffet og det egentlige foer og har til opgave at afstive og forme klædningsstykket, f. eks. mellemfoer, klötzel, stivlærred, ulddug.

Indstilling

(eng.: setting, count (of the goods) — tysk: Einstellung).

Væveteknisk tales der om indstilling eller varekonstruktion, hvormed menes antallet af kæde- og skudtråde pr. engelsk tomme, respektive pr. centimeter. Almindeligvis angives samtidig det anvendte garnnummer.

Inlet

(eng.: inlet — tysk: Inlet).

Se dunkøper og bolster.

Interlining

(eng.: interlining — tysk: Zwischenfutter).

Engelsk betegnelse for kradset, let bomulds- eller uldvare. Anvendes som indlæg i konfektion. Bruges desuden som fællesbetegnelse for kraftige, stærkt appreterede foervarer.

Interlock

(eng.: interlock — tysk: Interlock).

Bomuldsware fremstillet på en særlig rundstrikkemaskine, den såkaldte interlockmaskine.

Islæt

(eng.: weft — tysk: Schuss).

Islæt er den gamle danske betegnelse for skud, d.v.s. de tråde, der går på tværs i en vare.

Italian

(eng.: Italian — tysk: cloth).

Bomuldsasting vævet som 5-skaftet satin. Anvendes til foer i konfektion.

Jaconet

Åben, fintrådet, lærredsvævet, blød vare meget lig gaze. Anvendes til gazebind.

Jacquardvævede varer

(eng.: jacquard fabrics — tysk: Jacquardgewebe).

Varer vævet i store mønstre, fremstillet på en

såkaldt jacquardvæv, der — i modsætning til almindelige skaftvæve, hvor et større antal kædetråde løftes og sænkes — tager hver enkelt kædetråd for sig for at danne mønster. Typiske jacquardvævede varer er: damask, dekorationsstoffer og brokade.

Jaspé garn

(eng.: mock grandrelle — tysk: Jaspé).

Uld- eller bomuldsgarn spundet direkte på finspindemaskine af forskelligtfarvede forgarner. Jaspé minder meget om moulinégarn.

Java

Varer vævet i en speciel binding afledt af lærredsbindingen på den måde, at kæde- og skudtrådene følges ad to og to. Varen anvendes til kaffeposer og tennisskjorter samt til broderistoff.

Jeannet

Engelsk betegnelse for kipret shirting.

Jernbanefløj

Bomuldsskudfløj. (Se korduoy).

Jigger

(eng.: dye-jig — tysk: Jigger).

Mest brugte bomuldsstykfarvemaskine. Varerne farves i fuld bredde i farvebadet på den måde, at stoffet skiftevis op- og afrulles på valser og samtidig trækkes gennem farvebadet.

Jute

(eng.: jute — tysk: Jute).

Kort, brun fiber fra juteplanten, der har fra 1-2 m lange, grove, stive taver. Taverne blødgøres før spindingen ved indfedtning i tran. Kan kun spindes til grove garnnumre. Anvendes især til emballageartikler, f. eks. hessian, linoleumslærred, billige møbelstoffer, gulvtæpper o. a. — Sollys og fugtighed nedsætter jutens styrke og holdbarhed. — Vigtigste produktionsland: Pakistan.

Kadetsatin

(eng.: sateen drill — tysk: Kadettensatin).

Kraftig, 5-skaftet bomuldsvare med marineblå og hvide striber i kæden og ufarvet skudgarn. Anvendes til kjoler og drengetøj.

Kalander

(eng.: calender — tysk: Kalander).

Tekstilerterbehandlingsmaskine, der stryger stoffet. I almindelighed er en bomuldskalander bygget op således: nederst en såkaldt papirvalse; over denne er anbragt en stålvalse, der kan opvarmes, og derpå følger to eller flere bomuldsvalser. — Stoffet indføres på forskellige måder mellem valserne, hvorved opnås forskelligartede effekter, f. eks. glat, blank, mat.

Kaliko

(eng.: calico — tysk: Kaliko).

Ældre betegnelse for glatvævet, trykt bom-

uldsvare. Ligner percales og sælges ofte som sådan. Anvendes til kjoler, forklæder m. m. — Varen har fået sit navn fra den indiske by Calicut, hvor denne varetype først blev fremstillet og håndtrykket.

Kalksæbe

(eng.: lime-soap — tysk: Kalkseife).

Sæbe i forbindelse med hårdt vands kalciumsalte danner såkaldt kalksæbe, som skader tøjet. (Se blødgjort vand).

Kanevas

(eng.: canvas — tysk: Kanevas).

Betegnelse for forskelligartede varer — dels bomulds- eller hørvarer i lærredsbinding, vævet af grove garner og i meget tæt indstilling — dels java-kanevas (stiv, åben vare), der bruges til uldgarnsbroderier — dels trykt eller stribet markisedug og dels korsstingskanevas

til broderier samt ubleget lærredskanevas, der bruges til mellemfoer i frakker og habitter.

Kanttråd

(eng.: selvedge — tysk: Kante).

Således benævnes de tråde, der væves i yderkanten af varen og danner æg. Formålet hermed er at forstærke varen.

Karbonisering

(eng.: carbonization — tysk: Karbonisieren).

Behandling af uldvarer med syrer og varme på særlige maskiner for derved at borttøse de vegetabiliske partikler.

Karde

(eng.: card — tysk: Karde).

Spindemaskine, der åbner, renser, fordeler og lægger fibrene parallelt samt forener dem i et tyndt flor. Dette flor føres sammen i en kontinuerlig streng uden drejning til en såkaldt sliver (kartebånd). — Kartebåndet forarbejdes videre på spindemaskiner. (Se spinning).

Karnak

Bedste langfibrede, ægyptiske bomuld.

Kattun

(eng.: calico — tysk: Kattun).

Sirts eller kaliko. Trykt lærredsvare, der i almindelighed fremstilles i lette, men meget varierende kvaliteter.

Kemofibre

Fællesbetegnelse for fibre i begrænset eller ubegrænset længde fremstillet af regenereret og/eller syntetisk materiale, f. eks. rayon, rayonuld, nylon, nylonuld, kaseinuld.

Khaki

(eng.: khaki — tysk: Khaki).

Betegnelse for farvenuance, der oprindeligt stammer fra Ostindien. Ordet betyder jordfarvet og bruges også i udstrakt grad som handelsbetegnelse for twill og drilling i khaki-farver.

Kiper

(eng.: twill — tysk: Köper).

Grundbinding karakteriseret ved en udpræget

diagonallinie. Kædegarnet går over een eller flere skudtråde og derefter under to eller flere skudtråde eller vice versa.

Kittelstof

Se bomuldstøj.

Klötzel

(eng.: linen crash — tysk: Klötzel).

Rå, lærredsvævet blårvar, stærkt kalandret. Anvendes som formelærred i habitter.

Knyttmaskine

Se andrejning.

Kobberrayon

(eng.: cuprammonium rayon (Brysilka) — tysk: Kupferkunstseide (Bemberg)).

Textilråstof bestående af cellulose, der er opløst i kuoxam (kobberholdig ammoniumhydroxyd) og genudfældet som ikke helt storknede tråde i rindende bad, hvori trådene trækkes fint ud. Senere storkner trådene fuldstændigt i syrebade. Fremstillingsmåden gør det muligt at opnå et meget fint garn (med særlig fine enkeltfibre), hvorfor kobberrayon fortrinsvis anvendes til fremstilling af finere artikler som f. eks. damestrømper, charmeusevarer, skjortepoplin, kjolestoffer og især lingerivarer. Kobberrayon er glansfuld, meget blød. Vigtigste produktionslande: U.S.A., England, Tyskland.

Kokkebuksetøj

Sort- og hvidtørnet bomuldsarbejdstøj. Ofte indvæves umiddelbart inden for kanten en sort stribe, som efter syningen danner en galon langs sømmen.

Kondensergarn

Groft garn, der er spundet af bomuldsaffald.

Konditionering

(eng.: conditioning — tysk: Konditionieren).

Betegnelse for en proces, der genopretter fibre og varernes fugtighedstab under fabrikationen.

Kongresstof

(eng.: congress tissue — tysk: Kongresstoff).

Se grenadine.

Korduroy

(eng.: corduroy — tysk: Manchester).

Vare fremstillet i lærreds- eller kipret grundbinding med skudflottering. Skudflotteringen frembringer en bred eller smal ribbe. Varen bruges til frakker, kjoler og sportsdragter. — Navnet siges at være afledet af »cord-du-roi« = konge-cord.

Korsetstof

(eng.: corset cloth, coutil — tysk: Korsettstoff).

Omfatter alle varer, der bruges til fremstilling af hofteholdere og korsetter. Fremstilles af bomuld, kunstsilke, nylon, lastex.

Kradsning (runing)

(eng.: napping — tysk: Rauhen).

Finishproces, der foretages på en såkaldt kradsemaskine. Stoffet passerer over roterende cylindre (tamburer), der er forsynet med ligeledes roterende valser med metalpigge eller karteburrer, hvorved fibrene i varen kradses op. Bomuldsflonels og uldne klæders luv (dunede udseende) skyldes behandling på kradsemaskiner.

Krepon

(eng.: crepon, crimps — tysk: Krepon).

Se crêpe.

Krydskiper

(eng.: cross twill — tysk: Kreuz Köper).

Speciel kiperbinding, der minder om brudt kiper.

Krydsnøgle

(eng.: cheese cross-wound bobbin — tysk: Kreuzspule).

Nøgle, hvorpå garnet er oplagt i kryds.

Krympning

(eng.: shrinking — tysk: Krumpfen).

Se sanforisering.

Krølfri

(eng.: crease resistant — tysk: knitterfrei).

Kemisk behandling af bomuld, rayon eller rayonuldvarer med såkaldt syntetisk kunstharpiks. Behandlingen bevirker, at varerne ikke bliver krøllet i brug, d.v.s., at de på lignende måde som uld og silke retter sig ud. Behandlingen foretaget på kunstfibre medfører desuden delvis krympefrihed. — Anvendt på bomuld medfører behandlingen nogen nedsettelse af tendensen til at krølle, men bevirker desuden et slidstyrketab på ca. 25 pct.

Kunstsilke

(eng.: rayon — tysk: Reyon).

Se rayon.

Kvantitativ fiberanalyse

(eng.: quantitative fibre analysis — tysk: quantitative Fiberanalyse).

Kemisk undersøgelsesmetode, hvorved f. eks. kvantitetsforholdet mellem bomuld og uld i en blandingsvare bestemmes.

Kype

(eng.: vat — tysk: Küpe).

Se farvning.

Kæde

(eng.: warp — tysk: Kette).

Tekstilteknisk betegnelse for de på langs gående tråde i en vare. De på tværs gående tråde kaldes skudtråde.

Kædebom

(eng.: warp beam — tysk: Kettbaum).

Den bom, hvorpå den båndskårne eller warpede kæde vikles op.

Kædebomsfarvning

(eng.: beam dyeing — tysk: Kettbaumfärbung).

Se apparatfarvning.

Kædeeffekt

(eng.: warp effect — tysk: Ketteffekt).

Træder kædetrådene tydeligst frem i en binding kaldes dette kædeeffekt i modsætning til

skudeffekt, hvor skudtrådene træder tydeligt frem.

Kædeskæring

(eng.: warping — tysk: Kettenscheren).

Mønstring og opvikling af kæden på kædebommen.

Kædesletning

(eng.: warp sizing — tysk: Kettenschlichtung).

På særlige maskiner, såkaldte slettemaskiner, behandles den skårne kæde med stivelse eller lim, d.v.s., kæden klistres for at kunne holde til sliddet under vævningen.

Kædetryk

(eng.: warp printing — tysk: Kettendruck).

Varer, der væves af påtrykte kædetråde og

ufarvet skudgarn. — Der opnås en vis sløret effekt i varen, og mønsteret bliver lige tydeligt på ret og vrang.

Kædevogter

(eng.: warpstop motion — tysk: Kettenfadenwächter).

Mekanisk eller elektrisk anordning på væven med det formål at standse væven ved kædetrådsbrud.

Kæmmet garn

(eng.: combed yarn — tysk: gekämmtes Garn).

Garn spundet af bomuld, som foruden at være kartet er kæmmet på særlige kæmmemaskiner for derved at fjerne alle de korte fibre af uregelmæssig længde samt urenheder. Kæmmede garner er mere jævne og har kun få fremspringende fibre sammenlignet med garn, der kun er kartet.

Laden (på væv)

(eng.: sley — tysk: Lade).

Den del af væven, hvorpå bladet er fastgjort, og som foretager frem- og tilbagegående bevægelser for at slå skudtrådene sammen i varen.

Lady cloth

Se madapolam.

Lagendowlas

Betegnelse for en let lagenstout, der er svedet og kalandret.

Lagenlærred

(eng.: linen sheeting — tysk: Lakenleinwand).

Lærredsvævet vare, der findes i et stort antal forskellige kvaliteter fra meget grovtrådede til meget fintrådede varer.

Lamel

(eng.: drop wire — tysk: Lamelle).

Den del af kædevogteren, gennem hvilken kæ-

detråden passerer. Ved brist af kædetråden falder lamellen ned i vogterskinnen og stopper væven.

Lancashire

(eng.: Lancashire — tysk: Lancashire).

Englands vigtigste bomuldsdistrikt.

Lanitex

(eng.: Lanitex — tysk: Lanitex).

Se trubenisering.

Lastex

(eng.: lastex — tysk: Lastex.)

Speciel vare med elastiske, indvævede tråde. Bruges til hofteholdere, strømpebånd, seler, badedragter o.s.v.

Lasting

(eng.: lasting (Italian - Venetian) — tysk: Lasting).

Fintrådet, tæt, glat satinvare. Der fremstilles forskellige kvaliteter både af merceriserede og umerceriserede garner. En speciel lastingstype

væves med bomulds-kæde og uldskud. Lasting anvendes til foer til forskellige formål.

Lidse

(eng.: heald — tysk: Litze).

Kædetråden føres under vævningen af en lidse, der er fastgjort i væveskæftet. Lidsen kan beskrives som en ståltråd eller et bånd med midtsiddende øje, gennem hvilket kædetråden føres.

Liggestolestof

Kipret eller lærredsvævet vare med kulørt, sribet bomulds-kæde og bomulds- eller jute-skud.

Limbric

(eng.: limbric — tysk: Limbric).

Tæt, lærredsvævet vare fremstillet af fine, ofte merceriserede garner. Afviger fra poplin ved ikke at have furer i skudretningen og mindre kædetæthed. Særlig efterbehandling.

Linters

(eng.: linters — tysk: Linters).

Benævnelse for de bomuldsfrøhår, der er for korte til at kunne spindes, og først fjernes fra frøkapslerne efter anden egnering. Anvendes fortrinsvis til rayonfremstilling.

Livfoer

Let, kipret eller lærredsvævet bomuldsfoer-vare. I almindelighed fremstillet med farvet kæde og ufarvet skud.

Lommefoerstoffer

(eng.: pocketing — tysk: Taschen Futterstoff).

Under denne kategori henregnes foerstoffer i forskellige bindinger og trådindstillinger. Almindeligvis er varerne appreteret og stærkt kalandret.

Lustring

(eng.: lustering — tysk: Lüstring).

Speciel efterbehandling, der ved særlig appretering, varme og tryk fremkalder glans på garn og varer.

Lysægthed

(eng.: fastness to light — tysk: Lichtenechtheit).

Lysægthedsgraden angives i tal (1-8), se farvning.

Lærredsbinding

(eng.: plain weave — tysk: Leinwandbindung).

Mest benyttede grundbinding. — Kædetrådene går skiftevis over og under een skudtråd. Kal-des to-skæftet eller to-binding.

Madapolame

(eng.: madapolam — tysk: Madapolam).

Fintrådet, tætvetet vare. De bedste kvaliteter fremstilles af makogarn. Anvendes til undertøj, skjorter, pudebetræk og finere sengelinned.

Madrasbolster

(eng.: mattress upholstery — tysk: Matratzenpolster).

Satinvetet bolstervare, sribet eller mønstret. Varen appreteres i almindelighed og kalandres — respektive mangles. Anvendes til madrasser.

Mako

(eng.: macco — tysk: Makko).

Langfibret ægyptisk bomuld, f. eks. sakelari-dis. Fejlagtigt anvendes imidlertid ofte betegnelsen for al ægyptisk bomuld. Karakteristisk for makobomulden er den gullige farve.

Manchesterfløj1

(eng.: velveteen — tysk: Velvet, Baumwollsamt).

Manchesterfløj1 eller skudfløj1 væves med to forskellige slags skud: dels grundskud, dels

florskud (polskud). Grundskud og kæde danner grundvævet af varen, medens florskudene ved en opskæring efter vævningen og påfølgende opbørstning kommer til at danne det korte flor, der kendetegner varen.

Mangling

(eng.: mangle — tysk: mangeln).

Finishproces. Behandlingen foretages på en såkaldt mangle, der i princippet arbejder som en husholdningstøjrulle. Varen får ved behandlingen et rundtrådet og blankt udseende.

Markisedug

(eng.: awnings — tysk: Markisenstoff).

Kraftig, lærredsvævet bomuldsvarer fremstillet af grove garner. Forekommer ensfarvet eller stribet. De anvendte farver skal alle være i besiddelse af den bedste lysægted.

Marquissette

(eng.: marquissette, leno gauze — tysk: Marquissette).

Let, åben bomuldsvarer vævet i lærreds- eller drejerbinding. Almindeligvis anvendes fine, hårdttvundne garner af ægyptisk bomuld. — Silke, rayon og nylon anvendes ligeledes. — Fremstilles ubleget, bleget eller farvet og anvendes til kjoler.

Matelassé

(eng.: matelasse — tysk: Matelassé).

Blød, dobbelt eller sammensat varer med quiltet udseende. Lagene holdes sammen med crêpe-tråde, som er synlige på begge sider. Anvendes til frakker, dragter og plaids.

Matting

(eng.: matting — tysk: Mattenstoff).

Engelsk betegnelse for blegede eller ensfarvede panamavævede kvaliteter. Varen bruges til skjorter og bluser. Se panama.

Medio

(eng.: medio twist — tysk: Mediogarn).

Betegnelse for garn. Angiver mediodrejningen mellem mule og water.

Medium

Mellemsvær, tætvet, bleget bomulds lærredsvarer. Anvendes til børnetøj og skjorter samt sengeudstyr.

Melerede garner (melange)

(eng.: mixture yarn — tysk: Melangegarn).

Garner tvundet af forskelligt farvede garner eller spundet af forud forskelligt farvet råbomuld.

Mellemfoer

Betegnelse for en let, opkradset bomuldsvarer, der bruges i konfektionsindustrien, respektive i skotøjsindustrien. Se interlining.

Mercerisering

(eng.: mercerizing — tysk: Mercerisieren).

Efterbehandling. Der skelnes mellem garnmercerisering og stykmercerisering. I begge tilfælde går processen ud på at behandle varen eller garnet med afkølet natronlud under stræk. Fibrene, respektive varen opnår derved glans samtidig med, at styrken forøges. Kun varer og garner, der er fremstillet på basis af langfibrede bomulds sorter, egner sig til mercerisering.

Merino

(eng.: merino — tysk: Merino).

Uld af merinofåret (fin og silkeagtig uld). — Desuden bruges betegnelsen om kipret kamgarvsstof med glansfuld overflade.

Mineral fibre

(eng.: mineral fibres — tysk: Mineralfiber).

Fibre, der er fremstillet af uorganiske materialer som f. eks. glas eller asbest.

Mohair

(eng.: mohair — tysk: Angorawolle).

Hår fra angorageden. Betegnelsen bruges også for en blank, uldlignende varer fremstillet med bomulds kæde og mohair-skudgarn. Anvendes til frakker og dragter.

Moiré

(eng.: moiré — tysk: Moiré).

Flammet stof. Den mønstrede, lysreflekterende finish kan opnås på to måder: dels ved kalandring af varen på en såkaldt moiré-kalander (se gauffrere), d.v.s. en kalander, hvor valserne har indgravede mønstre, dels opnås effekten ved at lade varen passere i to lag gennem en almindelig kalander. Mønstrene er ikke permanente i bomuld, og kun ved særlig ophedning vil der f. eks. i acetatrayon eller uld kunne opnås permanent effekt.

Mol

(eng.: mull — tysk: Mull).

Billig, lærredsvævet vare, der enten er helt glatvævet eller har indvævede mønstertråde. Bruges til gardiner.

Moleskin

(eng.: moleskin — tysk: Moleskin).

Kraftig bomuldsvare vævet i 8-skafts-skud-satin, således at hver kædetråd binder over 2 skudtråde, med andre ord en forstærket satin-vare. Varen er opkradset på den ene side. Anvendes til arbejdstøj, specielt murerarbejdstøj.

Molton

(eng.: molleton — tysk: Molton).

Oprindelig betegnelse for en kraftig flonels-liggende uldvare. Nu forstås særlige bomulds-

floneller, der anvendes til dekorationsmateriale og i kraftige kvaliteter f. eks. til dugeunderlag.

Moscrêpe

Se crêpe.

Moulinégarn

(eng.: double coloured twist yarn (Grandella) — tysk: Moulinégarn).

Garn tvundet af forskelligtfarvede garner.

Mulegarn

(eng.: mule yarn — tysk: Mulegarn).

Blødt, svagt drejet skudgarn.

Musselin

(eng.: muslin — tysk: Musselin).

En af de ældste stabelbomuldsvarer. Blev først fremstillet i byen Mosul, Mesopotamien. Fintrådet, tæt, gennemsigtig, lærredsvævet bomuldsvare.

Mølimprægneret

(eng.: moth repellent — tysk: mottenechte Ausrüstung).

Kemisk behandlede uldvarer, således at disse bliver modstandsdygtige mod mølangreb. Der findes forskellige metoder, som er mere eller mindre holdbare ved vask og rensning. De bedst kendte midler er Eulan samt Lanoc og Mitin.

Nainsook

(eng.: nainsook — tysk: Nainsook).

Engelsk betegnelse for en fin, blød, lærredsvævet bomuldsvare, der minder en del om batist.

Nankin

(eng.: nankeen — tysk: Nanking).

Kraftig, tæt vævet bomuldsvare fremstillet i 3-skaftet kiper. Anvendes til sengeudstyr og kitler.

Naphtol

(eng.: naphtol — tysk: Naphtol).

Se farvning.

Natursilke

(eng.: real silk — tysk: Naturseide).

Ren natursilke har stor styrke og glans, er elastisk, blød, varm, krølfri. Sollys forringer styrken.

Schappesilke (også kaldet floretsilke eller spun-silke) og *bourettesilke* er affald fra natursilke.

Vild silke (også kaldet *tussah*) er produkter af vildtlevende silkeorme. Kvaliteten er dog ikke så god som den avlede silke. Vigtigste produktionslande: Japan, Kina, Italien og Frankrig.

Netvævning

(eng.: netting — tysk: Netzgewebe).

Varer, der er strikket eller vævet i åben netbinding.

Noppe

(eng.: nop — tysk: Noppe).

Betegner tykke steder i et garn.

Nummereringssystemer

(eng.: yarn numbering — tysk: Nummerierung des Garns).

Inddeles i to hovedgrupper: længdenummering og vægtnummering. Til første gruppe hører:

1. engelske mål:

Bomuld, hvor nummeret angiver det antal strenge à 840 yards, der går på 1 lb. = 768 m på 454 g.

Hør, hvor nummeret angiver det antal strenge à 300 yards, der går på 1 lb. = 274 m på 454 g.

Uld, hvor nummeret angiver det antal strenge à 560 yards, der går på 1 lb. = 512 på 454 g.

2. metrisk nummer, hvor nummeret angiver det antal strenge à 1000 m, der går på 1000 g.

Til anden gruppe hører:

Silke og *rayon*, hvor nummeret angiver vægten i gram af 9000 m.

Nylon

(eng.: nylon — tysk: Nylon).

Fuldsyntetisk kemofiber fremstillet af kul, kalk, luft og vand. Nylon »spindes« som endeløse fibre ligesom rayon, men anvendes også i afhuggede fiberlængder ligesom rayonuld, idet nylon kan anvendes som iblandingsmateriale, d.v.s. sammenspindes med uld, bomuld eller rayonuld. Kan fremstilles med større finhed end noget andet tekstilmateriale. Velegnet til damestrømper og charmeuseartikler. Leveres i blank, halvmat og mat udførelse. Specialfibre fremstilles til f. eks. børstehår, fiskenet, tovværk o. a. — Nylon absorberer meget lidt fugtighed, er let at vaske og tørrer hurtigt. Stryges med halvvarmt strygejern. — Vigtigste produktionslande: U.S.A., England og Tyskland.

Oilskin

(eng.: oilskin — tysk: Oelhaut).

Bomulds lærred præpareret specielt med linolie. Linolien bevirker, at varen bliver vandtæt. — Anvendes til fremstilling af regnfrakker.

Olmerdug

Gammel dansk betegnelse for dyne- og pudebolstre. Varerne blev fremstillet af hør eller bomuld i kæden og uld i skuddet.

Ombéré

(eng.: ombéré, shaded — tysk: Ombré).

(Egentlig fransk = afskygget). Ved ombéré-

garner forstås garner farvet i to eller flere nuancer, der glider over i hinanden. Kombinationen udføres desuden ofte ved anvendelse af højre- og venstresnoede garner.

Ozs.

Army duck betegnes i ounces á 28,4 g per een yard.

Opal

(eng.: opal — tysk: Opal).

Betegnelse for en fintrådet, lærredsvævet, genemsigtig bomulds vare — karakteristisk ved det mælkelnende skær. Den særlige finish

opnås ved behandling med natronlud uden efterfølgende udspænding af stoffet. Anvendes til undertøj og pynteforklæder.

Organdi

(eng.: organdy — tysk: Organdy).

Meget tynd, transparent, stiv mollignende bomulds-musselin. — Svejtsisk organdi er kemisk behandlet, således at det beholder sin stive, transparente finish efter vask. Organdi uden kemisk behandling taber sin karakter i vask. Anvendes til bluser, kjoler, besætning.

Orlon

(eng.: orlon — tysk: Orlon).

Kemofiber fremstillet på licens af E. I. du Pont de Nemours & Company, Inc., U.S.A., dels som silke, dels som uld. Et tilsvarende, også amerikansk produkt kaldes acrilan. Karakteristisk for disse fibre er en stærkt varmeisolerende egenskab. Anvendes til fremstilling af herrebeklædning, tæpper, markiser, skjorter og kjolestoffer.

Osnabrück

(eng.: Osnaburg — tysk: Osnabrück).

Grov, lærredsvævet bomulds-vare. Minder en del om sække-lærred. Anvendes til polstring og visse sportskostumer.

Ostelærred

(eng.: cheese cloth — tysk: Käsetuch).

Gazelignende, lærredsvævet hør- eller bomulds-vare fremstillet af relativt grove garner.

Overalls

(eng.: overall).

Oprindelig amerikansk betegnelse for arbejdstøj syet i særlig façon. Anvendes efterhånden som betegnelse for denim-arbejdstøj.

Oxford

(eng.: Oxford shirting — tysk: Oxford).

Ravndugsvævede (d.v.s. med dobbelttråde), respektive lærredsvævede eller panamavævede bomulds-varer fremstillet af blødtspundet garn, såvel i ensfarvet som stribet eller ternet. Anvendes til skjorter.

Panamabinding

(eng.: mat-weave, basket weave — tysk: Panama-binding).

Særlig binding, der er afledt af lærredsbinding, idet 2 eller flere kæde- og skudtråde følges ad. Herved opnås en fletværkseffekt. Betegnelsen bruges også for varer i ovennævnte binding.

Passerhage

(eng.: reed hook).

Det redskab, hvormed væveren trækker kæde-trådene gennem lidseøjer og bladrit.

Passering

(eng.: drawing in — tysk: Passieren).

Itrækning af kæde-trådene gennem lidseøjer.

Patrontegning

(eng.: pattern designing — tysk: Patronieren).

Tegning, der angiver hvorledes kæde-trådene skal passeres. Tegningen viser dels varens binding, dels rækkefølgen af skafternes bevægelse.

Pepita

Betegnelse for et småternet, dambrætlignende mønster, der kan minde noget om hanefjed.

Percale

(eng.: percale — tysk: Perkal).

Mellemsvør, lærredsvævet, trykt bomuldsstof. Forefindes i mange forskellige kvaliteter med mange, forskellige anvendelsesmuligheder. — Bruges til skjorter, forklæder og kjoler.

Perkales

Kraftig, kipervævet bomuldsvarer med røde (slagterperkales) eller blå (murerperkales) striber på hvid bund. Anvendes desuden til børne- og sommerbeklædning.

Perlejava

Variation af panamabinding (Aïda).

Peru bomuld

(eng.: Peruvian cotton — tysk: Perubaumwolle).

Se bomuld.

Picker

(eng.: picker — tysk: Picker).

Se driver.

Pied de poule

= hanefjed.

Piqué

(eng.: piqué welt — tysk: Piqué).

Dobbeltvævet vare, hvor mønsteret fremkommer på retsiden, idet kadedtrådene på vrangsiden går op i retsiden og binder skudtrådene. Herved fremkommer visse fordybninger. Som piqué betegnes desuden tit enkeltvævede bomuldsvarer med ophøjede ribber på langs eller tværs (disse varer er dog i virkeligheden ikke piqué). Piqué fremstilles af både bomuld, silke og kunstfibre. Anvendes til kjoler, bluser og lignende.

Piqué voile

(eng.: piqué voile — tysk: Piqué voile).

Variation af almindelige voilevarer, hvor piqué-karakteren skyldes varierende tæthed i kaden.

Platillas

Svær, lærredsvævet bomuldsshirting, almindeligvis kraftigt appreteret og kalandret. Anvendes som foer.

Plissé

(eng.: crimps — tysk: Plisségewebe).

På dansk forstår man ved plissé: stof, der er

lagt i skarpe folder eller læg. På engelsk forstås en bomuldsvarer behandlet med kaustisk soda i striber eller pletter. Behandlingen fremkalder en krympning på de steder, hvor kemikaliet har indvirket. Der opnås en permanent crêpelignende karakter.

Plys

(eng.: plush — tysk: Plüsch).

Langhåret kædefløjl.

Pocketing

(eng.: pocketing — tysk: Taschenfutter).

Engelsk fællesbetegnelse for alle varer, der anvendes til lommefoer. Udtrykket bruges også på dansk.

Polkæde

(eng.: pile warp — tysk: Polkette).

Ved fremstillingen af frotté og fløjl anvendes 2 kædesystemer, dels den såkaldte grundkæde og dels en meget længere kæde, som kaldes for polkæden. Ved vævningen bringes polkæden til at danne et dække af løkker på varens ene side eller på begge sider.

Polostof

Se panama.

Poplin

(eng.: poplin — tysk: Popeline).

Bomuldsvarer fremstillet af fine, tvundne eller enkelt kæde- og skudgarner. Væves i lærredsbinding og som regel med et mindre antal skudtråde end kadedtråde. Varen får derved et let repslignende udseende. I reglen merceriseres varen. Anvendes til skjorter, pyjamas o.s.v.

Presenningdug

Væves af grove bomuldsgarner eller hør- og hampegarner i ravdugsbinding, respektive lærredsbinding.

Prikket mol

(eng.: spot muslin — tysk: Punktmull).

Fin, let vare fremstillet af tynde bomuldsgar-

ner. Forekommer både glat og med indvævede eller broderede prikker. Bruges til kjoler, bluser og gardiner.

Print

(eng.: print).

Engelsk = trykning.

Rakelappretur

(eng.: backfilling — tysk: Rakelappretur).

Særlig appretur, der kun lægges på en vares vrangside. — Appreteringen foretages på en såkaldt rakelappreteremaskine (backfilling mangle), på hvilken appreturen påstryges, respektive afstryges med den såkaldte rakel-kniv.

Ramie (kinagræs)

(eng.: China grass — tysk: Ramie).

Tekstilråstof af varierende tavetykkelse med flade, brede, let snoede fibre. Taverne undergår en slags cottonisering, hvorved der udvindes blegede op til 25 cm lange elementarfibre, der spindes til et hørlignende garn af stor styrke og glans. Modsat hørren kan nævnes, at fibrene af ramie ikke er sammenklistrede og derfor let adskilles. Ramie anvendes ofte som iblandingsmateriale. — Vigtigste produktionslande: Østasien, Indien, Kina og Japan.

Rapport (patron)

(eng.: repeat — tysk: Rapport).

Den del af mønsteret, som gentager sig (i reglen på begge sider), kaldes rapport.

Ratiné

(eng.: naps — tysk: Ratiné).

Løs, glatvævet vare med noppet ujævn luv — ofte i mønstre. Betegnelsen bruges også for garn anvendt til fremstilling af sådanne varer. Bruges til kjole- og blusestof.

Ravndug

(eng.: duck — tysk: Rabentuch).

Kraftig, lærredsvævet vare, fremstillet således,

at to kædetråde følges ad for hver skudtråd. Anvendes til arbejdstøj, markisedug og presenninger.

Rayon

(eng.: rayon — tysk: Reyon).

Fællesbetegnelse for tekstilfibre eller garner fremstillet af cellulose eller på cellulosebasis. Der skelnes mellem 3 hovedtyper: acetatrayon, kobberrayon og viskoserayon (se disse).

Rayonuld

Se under viskoserayon.

Regatta

Dansk betegnelse for $\frac{2}{1}$ eller $\frac{3}{1}$ kipret bomuldsware, der er fremstillet med sribet kæde og marineblåt skudgarn. Kædeeffekten bevirker, at varens vrangside fremtræder mørkere end retsiden, idet skudgarnet er dominerende. Anvendes til arbejdstskjorter.

Remdug

(eng.: belting duck — tysk: Riemenstoffe).

Varer vævet i flere lag af tvundne kæde- og skudgarner. Stoffet behandles med gummi, skæres i strimler, presses og vulkaniseres sammen.

Rendegarn

Gammel betegnelse for kædegarn.

Renforcé

(eng.: renforcé — tysk: Renforcé).

Tæt, kraftig medium. — Anvendes til undertøj, skjorter og lignende.

Reps

(eng.: rib, repp — tysk: Rips).

Forekommer i en mængde variationer. Reps-varer karakteriseres ved det rillede udseende. — Ribben fremkommer ved f. eks. at lade to eller tre skud gå sammen eller tilsvarende kædetråde. Repskaracteren kan også være til stede i lærredsvævede varer, f. eks. popliner, og fremkommer da ved, at der anvendes finere garner i kæden og relativt grovere skudgarn.

Rigmel

(eng.: rigmel — tysk: Rigmel).

Krympningsproces, der meget minder om sanforisering, og for hvilken der gives de samme krympningsgarantier.

Ringspinding

(eng.: ringsspining — tysk: Ringspinnen).

Man skelner mellem ringspinding og selfaktor-spinding. Forskellen er den, at finspindeprocessen ved ringspinding foretages kontinuerligt, medens spindingen ved den ældre selfaktor-spindmetode kun kan foretages i afbrudte stadier.

Rit (blad)

(eng.: reed — tysk: Riet).

Ritten (eller bladet) består af en ramme med mange rør (tyndt stålband), hvorigennem een eller flere kædetråde føres. Bladet tjener til dels at holde kædetrådene adskilt og jævnt fordelt, dels i kraft af sin fastgørelse på laden til at slå skuddet fast i varen, samt til at styre skytten på vejen gennem faget. Bladene nummeres ved angivelse af det antal rør, der findes pr. 2 eng. tommer.

Rouleauxtryk

(eng.: machine printing — tysk: Rouleauxdruck).

Se trykning.

Rundvæv

(eng.: circular loom — tysk: Rundstuhl).

Trikotagevæv.

Runing

Betegnelse for kradsning (se kradsning).

Rør

(eng.: reeds — tysk: Röhre).

Se rit.

Saftlærred

Se ostelærred.

Sakelaridis

(eng.: Sakelaridis — tysk: Sakelaridis).

Betegnelse for god, langstabled, ægyptisk bomuld.

Sandcrêpe

Se crêpe (mos-).

Sanfor

(eng.: Sanfor — tysk: Sanfor).

Indregistreret varemærke for internationalt

kontrolleret krympningsmetode for bomuldsvarer — opfundet og patenteret af det amerikanske firma Cluet, Peabody Inc. — Sanfor-krympede varer garanteres med en krympning på $\pm 1\%$, d.v.s., at et klædningsstykke konfektioneret af sanforiserede varer bevarer sin pasform efter vask.

Sanforiseringsmaskine

(eng.: sanforizing machine — tysk: Sanforisiermaschine).

Sanforiseringsmaskinen er en videreførelse af filtkalanderen og har til formål at forkrympe varen. — Det vævede stof passerer først en såkaldt dampkasse, hvor det ved indvirkning af

finfordelt vand og damp gøres blødt og smidigt. Når samtidig stoffet strækkes let, fremkommer den ønskede krympning i bredderetningen. — Længdekrympningen sker ved hjælp af et endeløst filttæppe, som løber over den såkaldte krympevalse og derfra over en tørrecylinder. Når filttæppet følger rundingen af krympevalsen, bliver resultatet, at det yderste lag af filttæppet strækkes. Netop på dette punkt føres stoffet ind imellem filttæppet og de såkaldte »varmesko«, som holder stoffet hårdt presset mod filttæppet. — Så snart filttæppet forlader krympevalsen og berører tørrecylinderen, får det strakte yderlag sin oprindelige længde, d.v.s., det trækker sig sammen. — Stoffet, som af »varmeskoene« holdes tæt presset mod filttæppet, må følge med i denne sammentrækning. Man kan sige, at de enkelte kædetråde skydes sammen i længderetningen, hvilket netop bevirker, at stoffet må følge denne forkortelse — altså krympe. Den øjeblikkelige tørring fastholder denne sammentrækning. Krympningsgraden kan i forvejen bestemmes ved, at man tager passende hensyn til filttæpets tykkelse og krympevalsens diameter.

Saran

(eng.: saran — tysk: Saran).

Kemofiber. Fremstilles af Dow Chemical Co. som kontinuerlige fibre. Saran har et relativt lavt blødgøringspunkt og har derfor ikke fundet særlig anvendelse indenfor beklædningsindustrien. Derimod bruges den til fremstilling af betræk til automobilsæder, insektnet og gulvtæpper.

Satin

(eng.: sateen — tysk: Satin).

Grundbinding og betegnelse for bindingen i en satinvare. Karakteristisk for bindingen er kædens op- og nedbindingspunkters systematisk spredte orden. Der kræves mindst 5 skafter til en satinbinding. Satinvævning med kædeeffekt kaldes kædesatin — med skudeffekt: skudsatin (atlask). Satin tillader stor tæthed (bolster), gør varen glat (foeratlas) og viser materialets glans (singaline).

Schreinerkalander

(eng.: schreiner calender — tysk: Schreinerkalander - Seidenfinishkalander).

Særlig kalander med finriflet, indgraveret stålvalse, der giver varen silkeglans.

Sea Island bomuld

(eng.: Sea Island cotton — tysk: Sea Island Baumwolle).

Bomuld, der dyrkes på øerne ved sydkysten af Georgia i Syd-Carolina. Et af verdens fineste bomuldsfibre — særlig kendt for finhed og lange taver samt blankt udseende.

Searsucker (amerikansk)

Se bæk og bølge.

Sejldug

(eng.: heavy canvas — tysk: Segeltuch).

Lærreds- eller ravndugsvævet, kraftig vare fremstillet af grove bomulds- eller hørgarner. Anvendes til sejl.

Selfaktor

(eng.: Self-actor — tysk: Selfaktor).

Spindemaskine.

Serge

(eng.: serge — tysk: Serge).

Kipervævet vare fremstillet af uldne kamgarner med karakteristisk diagonalribbe både på ret- og vrangside. Anvendes som habitstof. Serge findes også som halvulent og bomuldsfoerstof.

Shantung

(eng.: shantung — tysk: Schantungseide).

Silkevare oprindelig vævet af vild silke (tussah) i Shantung i Kina. Varen er karakteristisk ved sin let-noppede overflade. Anvendes til kjoler, skjorter o.s.v. — Imiteres i bomuld.

Shirting

(eng.: shirting — tysk: Schirting).

Bomuldsstoffer lærredsvævede eller kipervævede. Anvendes til foer. — På engelsk oprindelig betegnelse for skjortestof.

Sildebenskipper

(eng.: Herringbone twill — tysk: Fischgratköper).

Varer vævet i brudt kiper, eventuelt spidskipper $\frac{2}{3}$ med skiftevis højre- og venstre-hældning af diagonalen. Almindeligvis stykfarvede nankinvarer, der anvendes til arbejdstøj.

Silesia

(eng.: Silesia — tysk: Ärmelfutter).

Let, tæt vævet, kipret, lærreds- eller satinvævet vare med glat overflade, som regel påtrykt. Anvendes til ærmefoer. — I England betegner Silesia kipervævet shirting.

Silke

(eng.: silk — tysk: Seide).

Se natursilke.

Simili

Betegnelsen anvendes for efterligningsvarer, f. eks. er similidamask vævet af merceriserede, fine garner og ved en særlig efterbehandling bibragt et udseende lig natursilke.

Singaline

5-skaftet kædesatin fremstillet af fintrådede garner, merceriseret og schreineret. — Anvendes til mange forskellige formål.

Sirius

Betegnelsen for en gruppe direkte farvestoffer, der er særlig lysægte.

Sirts

Se kaliko.

Skafter

(eng.: shafts, healds — tysk: Schäfte).

Skaftet eller redskabet er den ramme på væven, hvori lidserne er fastgjort, og igennem hvilke kædetrådene trækkes. Skafterne bevæges skiftevis op og ned efter bindingsordenen og danner derved faget eller sprunget, igennem hvilket skytten med skudtråden passerer. En vare betegnes ofte efter antallet af skafter, der

kræves til den pågældende binding, f. eks. 1-, 2-, 3-skaftet o.s.v.

Skamler

(eng.: treadles — tysk: Schemel).

Betegnelse for de arme på maskinvævene, der bevæger skafterne.

Skjorteflonel

Kraftig, kipret, garnfarvet, stribet vare, der opkradses på vrangen.

Skjortepoplin

(eng.: poplin shirting — tysk: Popeline).

Se poplin.

Skud

(eng.: pick, weft — tysk: Schuss).

De tværgående tråde i en vare kaldes skud.

Skudeffekt

(eng.: weft effect — tysk: Schusseffekt).

Såfremt skudtrådene i en vare er mere fremtrædende på vareretsiden end kædetrådene, betegnes effekten som skudeffekt.

Skudspole

(eng.: weft pirn — tysk: Schussspule).

Den garnspole, der anbringes i væveskytten.

Skudvogter

(eng.: Weft stop device — tysk: Schusswächter).

Anordning (føler) på væven, der ved bristning af skudgarnet automatisk standser væven.

Skytte

(eng.: shuttle — tysk: Schütze).

Skytten (hvori skudspolen er anbragt) er udformet som en lille båd, der er tilspidset i begge ender for at kunne passere let frem og tilbage gennem faget.

Slag

(eng.: pick — tysk: Schlag).

Tekstilteknisk betegnelse for at slå skytten med skudgarnet gennem vævet.

Salgarm ell. -stok

(eng.: picking stick — tysk: Schlagstock).

Den del på væven, der via pickeren driver skytten frem gennem faget.

Sletning

(eng.: sizing — tysk: Schlichten).

Se kædesletning.

Slette

(eng.: size — tysk: Schlichte).

Den klistermasse, der anvendes ved sletning for at beskytte garnet mod slid under vævningen. Består hovedsagelig af stivelse.

Slidstyrke

(eng.: resistance to wear and tear — tysk: Verschleissfestigkeit).

Angivelse af et stofs modstandsdygtighed mod slid. Kan tilnærmelsesvis måles på særlige laboratorieapparater.

Solægtthed

(eng.: sun-proof, fast to sun — tysk: Lichtechtheit).

Se farvning.

Spinding (bomuld)

(eng.: spinning — tysk: Spinnen).

Proces, hvorved fibrene lægges parallelt og drejes sammen, således at der fremkommer en tråd eller et garn.

Processen opdeles i:

1. *ballebrydning og balleåbning* — d.v.s., at råbomulden, der ankommer til spinderiet i sammenpressede baller, brydes fra hinanden, og en del af forureningerne fjernes,
2. *behandling på slagmaskiner* som f. eks. Creightonåbnere — d.v.s. maskiner, hvori bomulden vidererenses og »lukkes op«,
3. kardning (se karde),
4. kardebåndet strækkes, fortyndes og drejes, fibrene paralleliseres og videreføres på de såkaldte grovspindemaskiner,
5. det grove spind føres videre til finspindemaskiner, hvor den sidste drejning og stræk-

ning af fibrene finder sted, og endelig foretages opvikling på såkaldte spindecops.

Spolemaskine

(eng.: pirnwinder — tysk: Spulmaschine).

Maskine, på hvilken skudgarnet vikles op på skudspolen.

Sprung

(eng.: shed — tysk: Sprung).

Se faget.

Spændramme

(eng.: stenter — tysk: Spannrahmen).

Tekstiltørremaskine, på hvilken varerne tørres i udspændt bredde, d.v.s. i egaliseret stand.

Stabel

(eng.: staple — tysk: Stapel).

Betegnelse for fiberlængde.

Stepkæde

(eng.: binding warp — tysk: Steppkette).

Betegnelse for de mønstertråde, der ved indvævningen giver varen en speciel effekt i særdeleshed ved lange flotteringer på retsiden.

Stout

Fællesbetegnelse for lærredsvævede eller kiprede rå bomuldsvarer. Disse varierer meget med hensyn til indstilling og anvendt garnmateriale. Bruges til mange forskellige formål. Sælges også bleget.

Stramaj

(eng.: canvas — tysk: Stramin).

Åben, lærredsvævet vare, der bruges til broderi.

Strang

(eng.: hank, skein — tysk: Strang).

Fed = hank.

Strygefilt

Svær, dobbeltvævet bomuldsware, der er opkradset på begge sider.

Stræklærred

Specielt lærred, der anvendes til indlæg i bil- og cykledæk. Egentlig består varen kun af stærkt tvundne kædegarnere og en enkelt skudtråd, der hæfter kædetrådene sammen (d.v.s., der er to eller fire skudtråde pr. tomme), således at trådene holdes sammen under gummierings- respektive vulkaniserings-processen.

Strøgbom

(eng.: back-rest — tysk: Streichbaum).

Bom på væven, hvorover garnerne passerer, når de fra kæden føres gennem skafterne.

Stykfarvning

(eng.: piece dyeing — tysk: Stückfärbung).

Se farvning.

Substantive farver

(eng.: substantive dyestuff, direct dyestuff — tysk: Direktfarbstoff).

Se farvning.

Suède

Finishproces, hvorved opnås en ruskindslig-

nende vareoverflade. Effekten fremkommer ved, at varen passerer over valser beklædt med karborundum, d.v.s., varens overflade opkrad- ses og filtes. Se duvetine.

Svidning

(eng.: singeing, gassing — tysk: Sengen).

Både garner og stykvarer svides, d.v.s., frem- stående fiberender brændes af, hvorved opnås et glat garn, respektive en glat vareoverflade.

Svovlfarvning

(eng.: sulphur dyeing — tysk: Schwefelfärbung).

Se farvning.

Svøb

(eng.: swadling clothes — tysk: Wickelzeug).

Enkelt eller dobbeltvævet bomuldsflonel — i almindelighed bleget vare med ivævede borter.

Sækkelærred

(eng.: bagging, sacking — tysk: Sackleinen).

Grov, kanevaslignende vare fremstillet af jute, hemp eller bomuld. Anvendes til sække.

Taft

(eng.: taffeta — tysk: Taft).

Lærredsvævede varer oprindelig fremstillet af silke, nu også af rayon eller bomuld. Fælles for alle taftvarer er, at de fremstilles af de fineste, kæmmede garner i numre fra nr. 40 enkelt og opefter, respektive af dublerede gar- ner fra nr. 80/2 og opefter. Se Gredana-taft.

Tandjibs

Se jaconet.

Tarlatan

(eng.: tarlatan — tysk: Tarlatan).

Tynd, åbenvævet, gennemsigtig bomuldsvare,

der er let stivet. Bruges som stivende indlæg i kjoler, kostumer o. l.

Tartan

(eng.: tartan — tysk: Tartan).

Originale skotske dessiner. Kaldes også High- lander Clans-mønstre.

Tasker (væve)

(eng.: flaws — tysk: Nester).

Betegnelse for vævefejl, der fremkommer ved, at en kædetråd brister, hvorved opstår uøn- sket skudflottering.

Tattersalls

(eng.: tattersalls — tysk: Tattersalls).

Store skotskternede mønstre.

Teatergaze

Åben, lærredsvævet bomuldsvarer, der er stærkt appreteret. Forekommer i forskellige kvaliteter. Anvendtes oprindelig som teaterdekormateriale.

Teltdug

(eng.: tent cloth — tysk: Zeltleinwand).

Lettere, imprægnerede ducks. Imprægneringen er foretaget specielt og med tilsætning af kemiske midler, der forhindrer stoffet i at blive jordslået.

Terylene

Se dacron.

Texas

(eng.: Texas — tysk: Texas).

Bomuld af middelgod kvalitet produceret i den nordamerikanske stat Texas.

Tobralco

(eng.: Tobralco — tysk: Tobralco).

Engelsk varemærke for en hair-cord vare.

Toskaftsbinding

(eng.: plain weave — tysk: Leinwandbindung).

Lig lærredsbinding. Se grundbindinger.

Trend

Gammel dansk betegnelse for kædegarn.

Tricotine

Gabardinelignende bomuldsvarer. Anvendes også i uld til uniformer, dragter m. v. — Som kraftig uldvarer kaldes den endvidere kavalleritwill eller rideelastik.

Trikoline

(eng.: Tricoline).

Handelsbetegnelse for merceriserede popliner, men dog egentlig engelsk indregistreret mærke for poplin.

Triplüre

Oprindelig ravndugsvævet bomuldsvarer. Nu almindeligvis grove cretonne-kvaliteter, der er bleget og stærkt appreteret. Anvendes til indlægsstof i skjorter samt til besætningsstof i trikotageindustrien.

Trubenisering

(eng.: trubenizing — tysk: Trubenizierung).

Behandling af specielt vævet varer — enten lærredsvævet eller kipret — fremstillet af bomuld og acetatrayon. — Varen bruges til indlæg i flipper. Efter flippens syning behandles denne med acetone, hvorved acetatrayonen opløses og klæber bomuldstrådene i stoffet sammen med det materiale, hvorefter selve flippet er fremstillet. Der opnås herved en vis stivhed, som er permanent.

Trykning

(eng.: printing — tysk: Drucken).

Der er forskellige former for varetrykning. — Fælles for alle trykningsformer er imidlertid, at farvestoffet overføres på varen i form af en farvepasta. — Der skelnes mellem håndtryk, filmtryk og maskintryk.

1. *håndtryk*: Farvemønstrene overføres på varen ved hjælp af klichéblokke,
2. *filmtryk*: I princippet er fremgangsmåden den samme som ved håndtryk; mønstrene overføres ved hjælp af en skabelon med fotografisk overført mønster. Hver farve kræver en separat skabelon,
3. *rouleauxtryk eller maskintryk*: Mønstre påføres varen ved hjælp af indgraverede valser. Til hver farve må bruges en særlig valse.

Tvinding

(eng.: doubling, folding — tysk: Zwirnen).

Sammenlægning og samtidig drejning af to eller flere garner, hvorved opnås et jævner og stærkere garn end enkeltgarnet. Der kan fremstilles melerede garner ved at tvinde to forskelligtfarvede enkeltgarner sammen. Tvin-

dingen foretages på en tvindemaskine, der i princip arbejder som en ringspindemaskine.

Twill

(eng.: twill — tysk: Köper, Twill).

Egentlig betegnelse for varer fremstillet i 4-skafte ligesidet kiperbinding. Nu anvendes betegnelsen imidlertid for flere kippede varearter — særlig for kipret arbejdstøj, foer og poplin.

Twillpoplin

(eng.: twill poplin — tysk: Twill Popeline).

Fintrådet, kipret bomuldsvare — i almindelighed stykmerceriseret. Anvendes til skjorter.

Tvistlærred

(eng.: grey goods — tysk: Rohnessel, Nesseltuch).

Fællesbetegnelse for kipervævede, grey, ubehandlede varer af bomuld.

Tyl

(eng.: bobbinet — tysk: Tüll).

Tyl- eller bobinetvævede varer danner en overgang mellem vævede og flettede varer, idet der ligesom i vævede varer ved fremstillingen findes paralleltløbende kædetråde, medens skudtrådene løber på skrå om disse på en måde, der minder om fletning. Varen fremstilles af fine bomuldsgarner, silke- eller kunstsilkegarner. Vævningen foregår på en tyl- eller bobinetvæv. — Bruges til selskabskjoler, slør, gardiner o.s.v.

Udmaltning

Se afsletning.

Uld

(eng.: wool — tysk: Wolle).

Uld består af smidige, elastiske fibre med mange eller færre krusninger.

Merino uld: fiberlængde 4-15 cm, blød, fin og stærkt kruset.

Crossbred: fiberlængde 15-22 cm, grovere og mindre kruset.

Grov uld: fiberlængde op til 40 cm, grov, glansfuld og let bølget.

Kamgarn er et glat garn af kæmmet uld.

Kardegarn er ukæmmet og derfor mere lådent. Uldvarer er elastiske og føles levende og varme, er næsten krølfri og formbare ved presning. Kan filte og absorberer megen fugtighed, uden at det er mærkbart.

Eksportlande: Australien, New Zealand, Sydamerika, Sydafrika.

Uldrayon

Urigtig betegnelse for rayonuld.

Se viskoserayon.

Umbradrejl

Dobbeltvævet markisedug med forskelligt udseende på ret- og vrangside. Almindeligvis $\frac{2}{2}$ kiper på retten og $\frac{1}{3}$ på vrangen. Diagonalen løber i samme retning på begge sider.

Upland Bomuld

(eng.: Upland cotton — tysk: Upland Baumwolle).

Almindelig betegnelse for alle kortfibrede bomuldssorter, som vokser i den sydlige del af U.S.A. Fiberlængden er under $1\frac{1}{8}$ ".

Uppers

(eng.: uppers).

Ægyptisk bomuld, nærmere betegnet de mere kortfibrede, ægyptiske bomuldstyper.

Vaffelbinding

(eng.: honeycomb weave — tysk: Waffelbindung).

Binding afledt af kiper på den måde, at man lader diagonalerne gå mod hinanden både i kæde- og skudretning. Karakteristisk er de højereliggende flotteringer i kæde- og skudretning og de lavereliggende lærredspartier. Bindingen anvendes meget i håndklæder.

Vandtætbehandling

(eng.: waterproofing — tysk: Wasserdichtmachen).

Se imprægnering.

Vareindstilling

(eng.: set — tysk: Einstellung).

Tekstilteknisk menes hermed garnnummer og tråddantal pr. cm, respektive pr. engelsk tomme i kæde og skud.

Varevægt

(eng.: weight — tysk: Gewicht).

Ved angivelse af varevægt menes altid, hvor meget 1 m² af stoffet vejer.

Vask af bomuldsvarer

(eng.: washing — tysk: Wäsche).

Generelle vaskeforskrifter angives normalt ikke ved køb af varer med undtagelse af mærkevarer.

De faktorer, der særlig skal tages i betragtning ved vask, er følgende:

1. iblødsætning,
2. egentlig vask,
3. skylning.

F. eks. vaskes arbejdstøj og bleget kittelsatin samt twill (forudsat at farverne er ægte) således:

Tøjet sættes i blød i vand tilsat ca. 3 g krystalsoda pr. liter (12 timer).

Vandet, hvori tøjet skal koges, blødgøres først med ca. 3 g krystalsoda pr. liter. Efter at sodatilsætningen har virket i ca. 15 min., tilsættes ca. 5 g sæbe pr. liter, og tøjet koges i 15-20 min. under hyppig omrøring.

Efter kogningen skylles tøjet først med varmt, blødgjort vand — derefter med koldt vand. Det er vigtigt, at hele vaskeluden skylles fuldstændig af.

Kulørte bomuldstøjer lægges ikke i blød, men skylles før vasken i håndvarmt, blødgjort vand. Efter opvridning vaskes stoffet i varmt vand (op til 50° C) tilsat 5 g krystalsoda og ca. 2-3 g sæbespån pr. liter. Tøjet lægges straks fra vaskeluden over i blødgjort skyllevand. Der skylles efter i flere hold rent vand.

Vaskefløj

Almindeligvis manchester- og jernbanefløj.

Velour

(eng.: velour — tysk: Velour).

Tæt vare med porøs, mat luv — fremstillet af bomuld eller uld. Navnet hidrører fra det franske ord for fløj »velours«. — Bruges også som betegnelse for plysvarer til dekoration og møbelstof.

Velveteen

(eng.: velveteen — tysk: Baumwollsammt).

Fløj fremstillet med kæde og skud af bomuld med karakteristisk kort blød luv.

Venetian

(eng.: Venetian — tysk: venetianischer Samt).

Kædesatinvævede lastinger fremstillet af bomuld. Bruges til foer og kitler.

Vigognegarn

(eng.: vigogne yarn — tysk: Vigognegarn).

Relativt grove garner fremstillet af bomuldsaffald. Betegnelsen bruges også for blødtspundne garner af ren bomuld.

Vigoreuxgarn

(eng.: melange yarn — tysk: Vigoreuxgarn).

Se melange garn.

Viskoserayon og -rayonuld

(eng.: Viscose spun rayon - rayon — tysk: Viscose Reyon — Viskose Zellwolle).

Viskoserayon består af endeløse fibre, let snoede om hverandre (ved crêpegarner dog stærkt snoede). Rayonuld er rayonfibre afhuggede på maskine i en forud bestemt, ensartet længde og igen sammenspundne som bomuld eller uld. Hvis fibre i et garn viser sig at være lige lange, f. eks. 40 mm, og ellers opfylder øvrige kendetegn på viskose (forbrænder som papir), kan man gå ud fra, at det drejer sig om 100 pct. viskose-rayonuld i bomuldstype. Fiberlængden ved bomuldstype er fra 3-6 cm — og ved uldtype 9-15 cm. — Uldtypen er oftest mat, d.v.s., fibrenes overflade matteres f. eks. ved indlejring af meget fine uorganiske partikler. Overfladen kan gøres ru, d.v.s. udlignende ved pålejring af kunstharpikspartikler.

Viskosemetoden er billigere end acetat- og kobberayonmetoden og anvendes for ca. 90 pct. af hele rayon- og rayonuld-produktionen. — Varer fremstillet af viskoserayonuld og -rayon tåler ikke hårdhændede vaskemetoder, da fibrenes styrke nedsættes i våd tilstand. — Vigtigste produktionslande: U. S. A., England,

Rusland, Frankrig, Tyskland, Japan, Italien, Czechoslovakiet, Schweiz, Nederlandene og Sverige.

Vistra

Se viskoserayon.

Viyella

(eng.: Viyella — tysk: Viyella).

Engelsk varemærke for en vare fremstillet af blandingsgarner af uld og bomuld (William Hollins & Co.).

Voile

(eng.: voile — tysk: Voile).

Fin, let vare fremstillet af hårdtspundet bomuld, silke, uld eller rayon. Hel-voile er vævet af tvundne garner i kæde og skud. Halv-voile er fremstillet med tvundne garner i kæden og enkeltgarner i skuddet. — De billigste sorter fremstilles af enkeltgarner i både kæde og skud. Anvendes til gardiner og kjoler m. v.

Væveblad

(eng.: comb, reed — tysk: Riet).

Se rit.

Warp

(eng.: warp).

Engelsk betegnelse for kæde og for det garn, der anvendes til kæde. De maskiner, der fremstiller kæden, kaldes warp-maskiner.

Whipcord

(eng.: whipcord).

Oprindelig uldvare. Nu også bomuldsvare, der i nogen grad minder om gabardine, men med kraftigere fremtrædende ribber. I almindelighed 9-skaftet binding. Varen anvendes for-

trinsvis til sportskostumer, imprægnerede frakker etc.

Wienerlærred

(eng.: gingham — tysk: Wiener Leinwand).

Betegnelse for lærredsvævet, sribet, relativt let bomuldsvare. Anvendes til dynebetræk.

Water

(eng.: water — tysk: Waterzwirn).

Betegnelse for kædegarner med normal drejning.

Yachtdug

Fin sejldug fremstillet af merceriserede, ægyptiske garner.

Yard

(eng.: yard).

Engelsk og amerikansk længdemål = 0,9144 meter.

Zefyr

(eng.: zephyr — tysk: Zephir).

Lærredsvævet bomuldsware fremstillet af fine, ofte merceriserede garner. Zefyrvarer er i modsætning til poplinvarer fremstillet med lige

antal kæde- og skudtråde. Fremstilles både i sribet og ensfarvet. Anvendes til skjorter, bluser o.s.v. — Betegnelsen bruges også for blødt uldgarn til strikning.

Ægthed

Se farvning.

stærkt for at blive så glat som mulig. Se også silecia.

Ærmefoer

(eng.: sleeve lining — tysk: Aermelfutter).

Fremstilles af bomuld eller rayon i forskellige bindinger. I almindelighed kalandres varen

Ætstryk

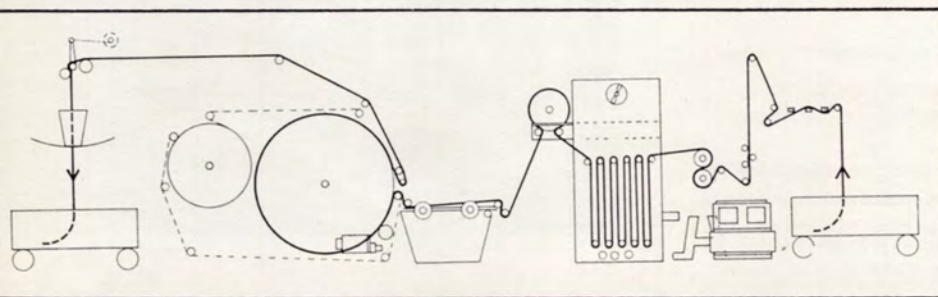
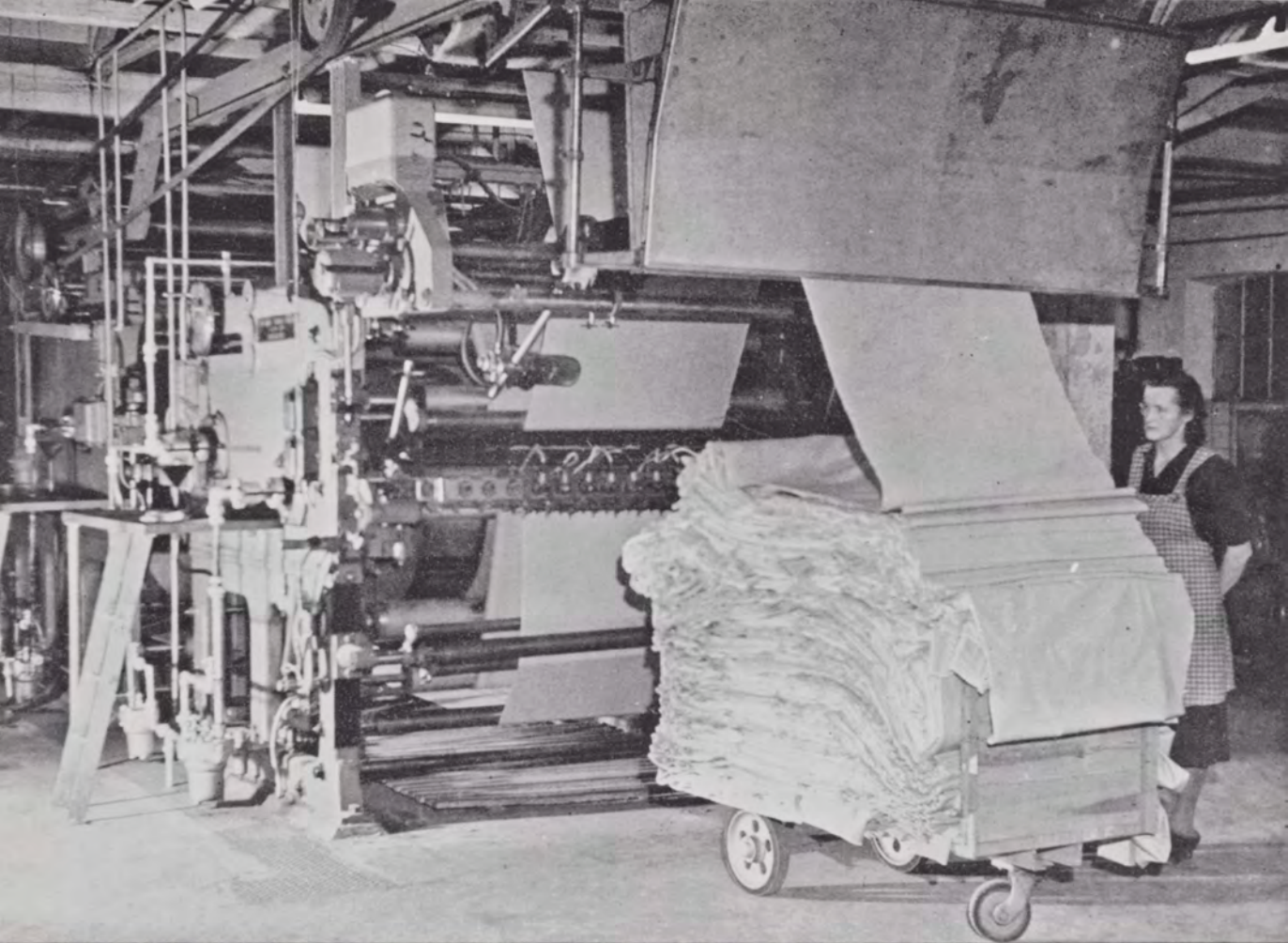
(eng.: discharge printing — tysk: Aetzdruck).

Herved forstås trykvarer fremstillet på den måde, at varen farves ensfarvet, hvorefter farven ætzes bort i de ønskede mønstre.

OVERSIGT OVER FORSKELLIGE FIBRES KENDETEGN

Flammeprøve:

Acetatrayon	Smelter ved forbrænding til lille hård kugle; syrlig lugt. Opløses i acetone.
Bomuld	Forbrænder hurtigt og efterlader en fin, pulveragtig aske. Gløder efter forbrændingen. Fibrene snor sig ved befugtning. Opløses i 80 pct. kold svovlsyre.
Dacron	Fibren smelter, før den forbrænder. Opløses i varm metacresol, men ikke i acetone eller koncentreret myresyre.
Dynel	Forbrænder ikke, men krymper og bliver hård og skør.
Hamp	Forbrænder som papir.
Hør	Forbrænder som papir.
Jute	Forbrænder som papir, afgiver mere aske end øvrige plantefibre.
Kobberrayon	Smelter ikke, forbrænder som viskose, hvorfor det kun ad kemisk vej er muligt at bestemme kobberrayonfibre. Efterlader kun lidt aske. Opløses ikke i acetone, men derimod i kobberoxydammoniak.
Natursilke	Ren silke forbrænder som uld. Betyngtet silke (præpareret med metal-salte el. andet) gløder efter forbrændingen.
Nylon	Fibren smelter, før den forbrænder. Opløses ikke i acetone eller kogende natronlud — derimod i koncentreret myresyre.
Orlon/Perlon	Smelter og brænder, efterlader hård, sort aske. Ikke opløselig i acetone eller myresyre.
Protein	Forbrænder efterladende kuglelignende aske. Opløses ikke i acetone eller myresyre.
Ramie	Forbrænder som papir, efterlader lidt grå aske.
Uld	Forbrænder langsomt, ubehagelig lugt af brændt hår (svovl), forkuller. Gulner i salpetersyre.
Viskoserayon	Smelter ikke. Forbrænder hurtigt, efterlader kun lidt aske. Opløses ikke i acetone.

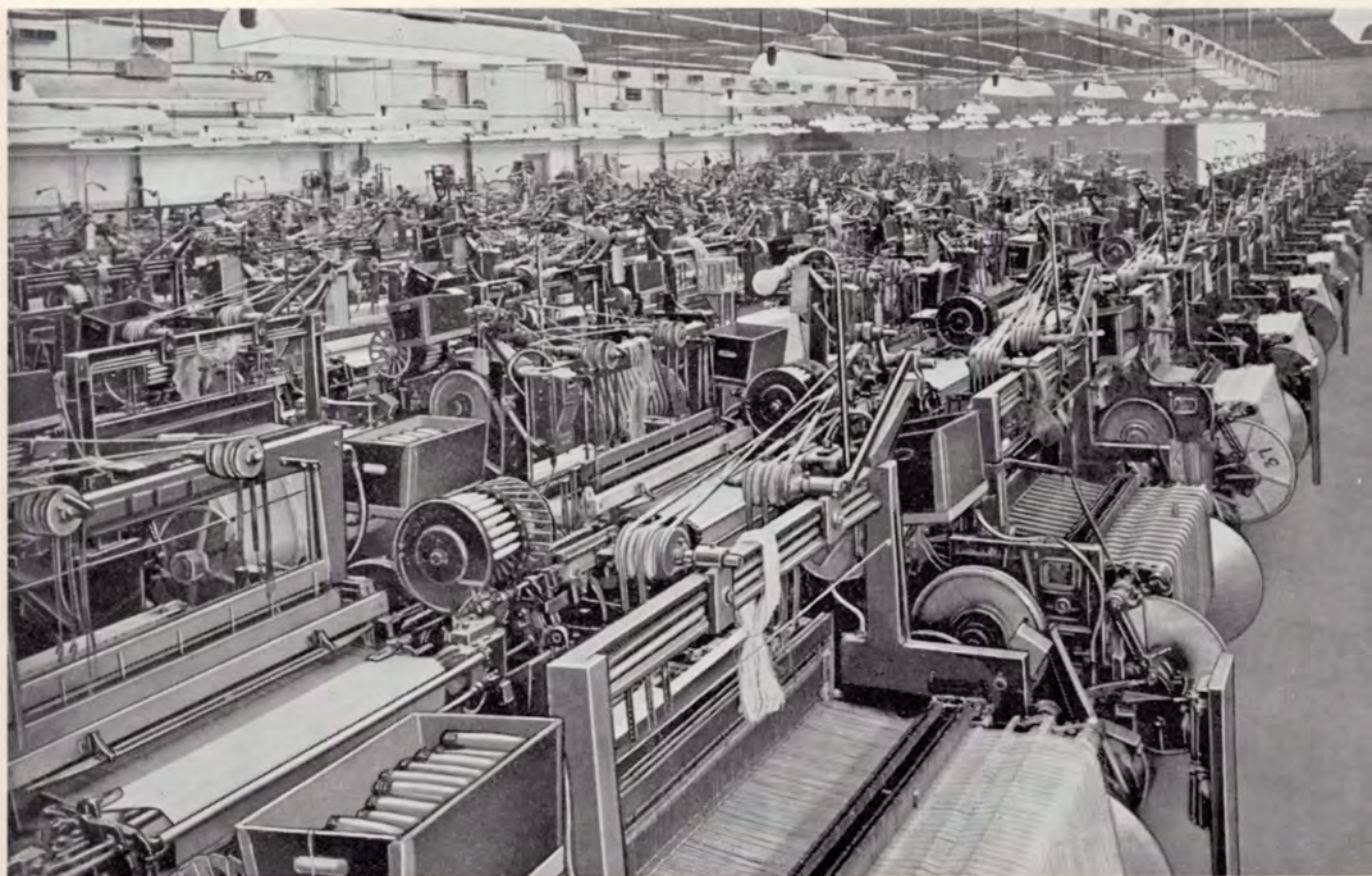
A/S Grenaa Dampvæveri ejer det ene af Danmarks tre SANFOR-anlæg, hvor stofferne gennem en rent mekanisk proces gøres krympefri, mere slidstærke og billigere i brug, fordi man ikke behøver at beregne krympemargin. SANFOR-mærkede stoffer, som f. eks. GREDANA, bevarer altid pasformen — men husk at råde Deres kunder til at sy med løs tråd, ellers kan stoffet blive rynket, når tråden kryber.

Det store SANFOR-anlæg, som gør GREDANA-stofferne krympefri, således at de kan sælges med en garanteret krympemargin på ikke over plus/minus 1 pct. — Dette forhold er underkastet løbende international kontrol.

Diagram af SANFOR-anlægget med dampkasse til breddekrympning, krympevalse til længdekrympning og tørrecylinder.

SANFOR-mærket — garantien mod krympning — er stemplet i kanten af alle GREDANA stoffer.

•SANFOR•
INDREG. VAREMÆRKE
Krympefri!

Et blik ud over en af de kæmpemæssige vævehaller, hvor 750 væve i 2 skift hver dag producerer 42 km stof — en Storebæltsbro om dagen.

Fra omnøgleriet, hvor garnet omnøgles til koniske nøgler. Hver af de store bakelittromler arbejder med en hastighed op til 500 meter pr. minut pr. spole.

I kædeskæreriet skæres kæderne — det trådsystem, der går „på langs“ gennem væven. Ved trådbrud standser maskinerne automatisk, og en rød lampe lyser og markerer brudstedet.

Efterskrift

Bomulds-Nøglen blev udgivet som en del af reklamematerialet til Grenå Dampvæveris *Gredana*-kollektion, der lanceredes på den tid. Oprindeligt var *Gredana* en betegnelse for et nyudviklet uldstof, der kunne vaskes; men varemærket blev hurtigt brugt til Grenå Dampvæveris produkter med løbende offentlig kvalitetskontrol. Det drejede sig om ka-det-, poplin-, bomulds-, taft- og vaskeulds-stoffer, som i fagsproget kaldes for varer.

Væveriet i Grenå var startet i 1893 af byens manufakturhandler H.P. Rosenvinge og voksede i løbet af 1900-tallets første halvdel til at blive Danmarks største bomuldsvæveri, der i 1950-erne producerede 42 kilometer stof - hver dag - en trediedel af forbruget i Danmark.

Krigstidens ringe stofkvaliteter havde medført krav om nødvendige produktionsændringer i tekstilindustrien. Dampvæveriet investerede i nye maskiner, en sammenhængende kollektion, forskriftsmæssig kvalitetskontrol, tidssvarende mønsterdesign, haute couture tilknytning, moderne salgsapparat samt markedsføring med reklamer, tryksager, manequiner, foto-sessions, udstillings-stande, events osv.

Dampvæveriets satsning bar frugt, og der kom gyldne tider i en halv snes år. Men så begyndte dansk tekstilindustri nedtur. Grenå Dampvæveri blev slået sammen med blandt andet bomuldsspinderierne i Vejle og Valby under navnet *Gredana A/S*.

De indre værdier i det nye tekstilselskab oversteg langt aktiemarkedets værdiberegning baseret på forventninger om fremtidige indtjening. Det opdagede spekulanterne og slog til - kort tid efter deres opkøb af *Gredana* iværksatte de et virkelig underligt indkøb, hvor *Gredanas* formue blev brugt til at købe aktier i B&W-skibsvæftet i København!

Resultatet af handelen var, at 100 millioner kroner var snuppet ud af Danmarks største tekstilkoncern. Det svarer vel til en halv milliard i dag. B&W gik kort efter konkurs (i 1980) og spekulanten havnede i retten; men blev i første omgang frifundet. Dommen blev anket, men Jan Bonde Nielsen var stukket af til England, som ikke har udleveringsaftale med Danmark i den slags sager. I dag er sagen forældet og "skurken" bosat i Kenya.

Det var mange penge at miste - Grenå Dampvæveri fortsatte i stærkt nedskaleret stand en snes år og gik endegyldig konkurs i 2001.

Bomulds-Nøglen indeholder ud over reklameteksterne et leksikonafsnit med forklaring af 5-600 fagudtryk. De mange beskrivelser har én-eller-anden samlet og fået med i reklame-tryksagen. Vi ved ikke, hvem der samlede, og heller ikke, hvilke kilder der er brugt; men gedigne, omfattende og troværdige er de. En del af udtrykkene har medtaget engelske hhv. tyske betegnelser.

Bomulds-Nøglen er uden angivet forfatter, således som reklamemateriale normalt er det. Kun reklamebureauets navn er med og det er forlængst ophørt. Læg i øvrigt mærke til brugen af Å som første bogstav i alfabetet ...

Bomulds-Nøglen blev udgivet i 1952. Den må i dag anses for at være Public Domain. Skanning, ocr-læsning og pdf-produktion af leksikondelen har jeg, *Frits Lilbæk*, udført i 2022.